

Riksdagens protokoll

1998/99:24

Fredagen den 27 november

Kl. 9.00 – 11.41

Protokoll
1998/99:24

1 § Meddelande om val

Talmannen meddelade att val till fullmäktige i Riksbanken, Europarådets svenska delegation och Valprövningsnämnden skulle ske *onsdagen den 2 december*.

2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 1998/99:25

Till riksdagen

Interpellation 1998/99:25 av Per Westerberg om Assi Domän.

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 7 december 1998.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.

Stockholm den 23 november 1998

Björn Rosengren

Enligt uppdrag

Dag Ekman

Expeditionschef

Interpellation 1998/99:30

Till riksdagen

Interpellation 1998/99:30 av Beatrice Ask (m) om sex- och samlevnadsundervisningen i skolan.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 1 december 1998.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.

Stockholm den 25 november 1998

Ingegerd Wärnersson

Till riksdagen

Interpellation 1998/99:41 av Barbro Westerholm (fp) om hiv/aids.

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 7 december 1998.

Skälet till dröjsmålet är utrikes resa.

Stockholm den 25 november 1998

Pierre Schori

*Svar på
interpellationer*

3 § Svar på interpellation 1998/99:22 om ideologiska brott

Anf. 1 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Carina Hägg har frågat mig vilka åtgärder jag har vidtagit för att öka kunskapen om ideologiska brott och för att skapa effektiva metoder mot denna typ av brottslighet.

Brott som begås med hänvisning till mer eller mindre ideologiska motiv har på senare tid uppmärksammats alltmer. Skadegörelse mot maskiner vid vägbyggen, aktioner mot minkfarmer, pälsbutiker och försöksdjursanläggningar, hot och trakasserier mot forskare som använder försöksdjur i sin forskning är exempel på sådant som har förekommit. De illustrerar hur alltför många tycks känna att de har rätt att sätta sig över lagen, bara syftet – enligt deras mening – är gott.

De olagliga aktiviteter som begås av ideologiska skäl kan naturligtvis bestraffas enligt samma bestämmelser som brott som begås av andra skäl. Men enbart straffbestämmelser är inte nog för att skydda utsatta företag, organisationer och enskilda. Därför behöver polisen resurser att utreda denna typ av brottslighet. Vi har gett polisen ökade möjligheter att använda datorer för att kartlägga och analysera de grupper som står bakom den ofta väl organiserade kriminaliteten med ideologiska förtecken. Vi har underlättat för polisen att ingripa mot störningar av den allmänna ordningen och säkerheten. Vi ser över rättsväsendets organisation för att göra arbetet snabbare och effektivare. Regeringen har bl.a. tillsatt en parlamentarisk utredning för att se över hur polisen skall organiseras för att bättre kunna bekämpa olika former av organiserad brottslighet.

Det är riktigt, som Carina Hägg säger, att kriminalstatistiken i dag inte skiljer mellan "ideologisk skadegörelse" och annan vandalisering liksom att det i Sverige inte bedrivs någon särskild forskning med inriktning på just aktivistgruppernas struktur och motiv etc. Brottslighet av den nu aktuella arten är ju en relativt ny företeelse i Sverige. En hel del vet vi dock, bl.a. att det rör sig om ett mindre antal individer som ägnar sig åt brottsligheten. Författningsskyddsroteln vid säkerhetspolisen har sedan ett flertal år en planmässig uppföljning av denna typ av brottslighet. Säkerhetspolisen ger också sedan ett antal år ut en återsrapportering som är offentlig. I denna redovisas uppgifter avseende brottslighet som förorsakas av olika slags ideologiska motiv. Av den senaste utgåvan (*Brottslighet kopplad till rikets inre säkerhet* 1997) framgår att det under år 1997 inrapporterades totalt 294 anmälningar, avseende 340 brott, med koppling till djurrättsaktivism. Skadegörelse och klotter står för majoriteten av brotten inom denna kategori. Dessa brottstyper medför i många fall stora

ekonomiska förluster för de drabbade. Oroväckande är att även mordbränder och olaga hot och ofredanden har förekommit. Att de misstänkta gärningsmännens medelålder endast är 18 år gör mig också bekymrad.

Dessbättre vet jag att säkerhetspolisen i dag bedriver ett intensivt och engagerat arbete i samarbete med Rikskriminalpolisen och polismyndigheter runt om i landet för att komma till rätta med brott med ideologiska förtecken. Jag vet också att den öppna polisen, efter att ha fått viktig information från säkerhetspolisen, vid ett flertal tillfällen har förhindrat brottsliga aktiviteter och sammanstötningar mellan vänster- och högerextrema grupper. Mycket av det arbetet sker dock i tysthet, och jag kan av naturliga skäl inte i detalj redogöra för säkerhetspolisens arbetsmetoder. Inom säkerhetspolisen finns också forskarkompetens inom detta område, vilket naturligtvis utgör en värdefull resurs.

Anf. 2 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Justitieminister Laila Freivalds och meddebattörer! Sedan sabotaget mot Rävskulla pälsdjursfarm utanför Värnamo genomfördes har vi sett prov på åtskilliga attentat. Fem av Arlas mjölkbilar i Vetlanda, också det i mitt hemlän, har bränts i sommar. Av 200 svenska pälsdjursfarmar har mer än 10 % angripits genom att djur släppts ut.

Jag tycker att det här visar att detta inte sker av kärlek till djuren, utan syftet är ett helt annat. Att släppa ut minkar är bara ett arbetssätt för att nå andra syften som vi vet alldeles för lite om. När man vet att Rävskulla anläggning också var en karantänanläggning ser man hur oaktsamma aktivisterna är om miljön och de djur man säger sig värna.

Situationen tycks också ha trappats upp när nu även människor direkt hotas. Rubrikerna har varit många, men procenten uppklarade brott ligger på en marginell nivå. Det är också en brottslighet som det är mycket svårt för den enskilde att skydda sig från och att förebygga.

Men jag ser också av justitieministerns svar att frågorna under tiden har följts på departementet, och jag är tacksam för de åtgärder som vidtagits sedan min interpellation skrevs. Själv har jag efterlyst en större samordning och förbättrade förutsättningar för polisen att följa denna för oss nya typ av brottslighet som växer fram. Metoderna måste ses över när brottsligheten förändras. Det handlar inte om att kritisera polisen eller att ropa på hårdare straff. Det är att förenkla frågan.

Säpo har tvingats ägna uppmärksamhet åt utomparlamentariska grupperingar inom den rasideologiska miljön. Att man nu även börjat visa intresse för andra grupper som visat att man är beredd att använda våld eller hot om våld för att nå sina politiska syften är tyvärr nödvändigt. Samhället måste markera vilka värderingar man vill stå upp för.

Jag tror inte heller att kärnan i de här grupperna är så stor, men det är oroande att stora grupper uttrycker sin sympati för de antidemokratiska värderingar som t.ex. de militanta veganerna ger uttryck för. Vi måste vara medvetna om att i svansen finns ungdomar som utgör en potentiell rekryteringsgrupp. Det finns en fara i att ungdomar umgås i kretsar som inte utgör spärrar för allt grövre hot och gärningar. Vuxenvärlden runt ungdomarna är nog inte alltid så observant på vad tonåringarna håller på med.

Men det handlar inte om de grupper som vi vanligtvis brukar tala om när det gäller utanförskap och maktlöshet. Jag tror att det handlar om

Prot. 1998/99:24
27 november

*Svar på
interpellationer*

ungdomar som har ordet i sin makt, som har kunskap om samhället, men som ändå har valt en väg ut ur demokratin. Gruppen blir det viktigaste. Jag tror – och jag säger *tror* – att det finns en annan könsfördelning i det här fallet än när det gäller annan grov brottslighet. På den punkten kanske justitieministern har ett klarläggande här i dag.

Man använder sig också av dubbla strategier. Inom vissa grupper sköter man aktionerna, medan andra svarar för information och debatt genom t.ex. flygbladsutdelning, pressmeddelanden, demonstrationer, tidningar och föredrag. Finansieringen kan ske genom insamlingar, bidrag och försäljning av opinionsskapande propaganda. Mycket av gruppernas verksamhet sker inom lagens ramar. Den dubbla strategin är det viktigt att ha kunskap om. Ibland är man med i de etablerade organisationerna. Det kan även vara ett parti, som är fristående från aktionsgrupperna.

Jag hade önskat att representanter för de partier som under valrörelsen uttryckte stor sympati hade funnits med. Jag hade önskat att t.ex. någon från Miljöpartiet hade varit här och gett lite synpunkter på Grön Ungdoms språkrör, Maria Wetterstrand, och hennes uppfattning i de här frågorna. Jag tycker att det hade varit välkommet om vi hade sett dem här.

Jag ser att tiden rinner ut, så jag skall avsluta. Som politiker har jag känt att det har funnits alltför lite av studier av och kunskap om den företeelse som vi talar om här i dag, kunskap både för att kunna bemöta brotten och för att ta debatten på ett bra sätt. Det är inte fråga om några enskilda händelser, utan de är en del i ett mönster som sträcker sig utanför Sveriges gränser. Jag vill understryka det som jag har efterlyst i min interpellation, nämligen mer av forskning och mer av samarbete över nationsgränserna.

Anf. 3 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Jag delar helt Carina Häggs uppfattning att det här är en brottslighet som måste uppmärksammas och att vi måste skaffa oss mer kunskap. Men som jag nämnde i mitt interpellationssvar vet vi en hel del om de människor som står bakom den här brottsligheten och deras syften.

Det är precis så som Carina Hägg säger, att det dessvärre inte alltid är av kärlek till djuren som man gör den här typen av aktioner. Det är väl snarare så att det i de här sammanhangen finns pådrivande människor med helt andra syften, sådana som vill skapa anarki i samhället och som utnyttjar engagerade ungdomar i t.ex. organisationer för djurens rättigheter.

Det finns dock en del kunskap om det här, och vi håller på att få mer av kunskap. Det pågår forskning både i Lund och i Umeå. I Umeå finns det en doktorand – eller om jag inte minns fel t.o.m. flera doktorander – som ägnar sig åt de här frågeställningarna. Vi behöver sådan här kunskap, eftersom den måste ligga till grund för de åtgärder som samhället måste vidta.

Det handlar naturligtvis också om att föra ut information om de bakomliggande syften som finns i det här sammanhanget.

Jag vill understryka att vi har mer kunskap än det kanske kan förefalla. Delvis beror det på att bl.a. säkerhetspolisen inte i detalj kan föra ut allt det som den vet.

Carina Hägg nämnde att det finns internationella kopplingar i det här sammanhanget, och jag kan bekräfta att det är så. Många av dem som är aktiva vid den här typen av handlingar är personer som reser över gränserna och deltar i motsvarande aktiviteter i andra länder. Det förekommer därför ett internationellt samarbete både från rikskriminalens och från säkerhetspolisens sida.

Anf. 4 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Jag vill tacka justitieministern så mycket för det hittills lämnade svaret, men jag skulle ytterligare vilja belysa något som jag har förundrats över när jag har tittat på de här frågorna.

När jag har sett bakåt har jag upptäckt att det i december 1992 anordnades en motståndshelg med medlemmar från Grön Ungdom, Fältbiologerna, Alternativ Stad och Ung Vänster. På programmet den helgen stod lektioner i civil olydnad med instruktioner för hur man beter sig när polisen kommer. Ett flertal arbetsgrupper och aktionsgrupper bildades därefter. Den helgen såddes, som jag menar, en draksådd som ingen i dag vill skörda frukterna av. Det är då desto viktigare att man tar avstånd från det här sättet att arbeta.

Jag är därför också tacksam för att justitieministern är här i dag och för att vi här i kammaren har kunnat lyfta upp den här frågan. Jag tror att det är oerhört viktigt att man från samhället är tydlig när det gäller de attityder man har. Jag hoppas att en sådan här debatt också skall kunna hjälpa till att på ett bättre sätt föra ut de här frågorna i diskussionen över landet. Det upplevs nämligen som väldigt svårt att ta upp den här debatten och att sätta in dessa frågor i det mönster som kan ses. Man skall inte tro att det här bara är enskilda händelser.

Jag skulle också vilja efterlysa mer av statistik, så att vi bättre kan följa utvecklingen på det här området och skilja ut den här typen av brott. Kriminalstatistiken måste förfinas och utvecklas, så att utvecklingen av ideologisk skadegörelse skall kunna följas. Det gäller inte minst antalet aktiva i de här grupperna. Antalet genomförda ideologiska brott är intimt förknippat med tillståndet i vår demokrati. Det behövs alltså större möjligheter för oss som är politiskt aktiva och intresserade att följa utvecklingen av det här.

Jag har full respekt för att justitieministern har uppgifter som hon inte tycker är lämpliga för detta forum, men jag skulle vilja ha mer statistik som ett hjälpmedel framöver.

Anf. 5 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Jag vill när vi diskuterar de här frågorna understryka att det som vi talar om inte har någonting med civil olydnad att göra, utan vad vi talar om är en grov, ofta organiserad brottslighet. Jag delar synpunkten att de som är engagerade i olika sakfrågor, djurens rättigheter, miljön eller annat, har ett ansvar för att i det sammanhang där man aktiverar sig göra en mycket tydlig skillnad mellan att engagera sig med demokratiska medel i de frågor som man anser vara väsentliga och det som är en mycket grov brottslighet.

Det behövs förbättringar i statistiken för att man noggrannare skall kunna urskilja den här typen av aktiviteter och de personer som ägnar sig åt dem. I den forskning som bedrivs ges ett bättre underlag än i dag, men

BRÅ, som ansvarar för kriminalstatistiken, överväger kontinuerligt på vilket sätt man kan förbättra och göra det möjligt att utföra djupare studier av statistiken.

Jag utgår från att även detta är en av de frågor som man överväger i det sammanhanget.

Anf. 6 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Justitieminister Laila Freivalds! Jag ser i svaret en förhoppning om att vi tydligare och lättare skall kunna följa utvecklingen på det här området framöver. Vi lever ju i en tid då många unga människors rötter bakåt i tiden är väldigt svaga. Det finns en brist på kunskap, och historien är inte tillräckligt tydlig för många människor. Det här kan leda till en intolerans och till en tro på den egna överlägsenheten.

Jag tillhör den sista generation som fått med sig en bild av kampen för rösträtt och demokrati genom tidigare generationers erfarenheter. Den kunskapen har jag som bakgrund för min samhällsbild. Hur skall vi kunna föra den här kunskapen om demokratins värde vidare till alla dem som nu är på väg in i vuxenvärlden?

Våld kan aldrig accepteras, varken för att kräva en insikt eller för att kväva den. Jag tror att frågan om ideologisk brottslighet och militanta veganer måste sättas in i den demokratidebatt som regeringen för i annat sammanhang. Jag tycker att det här finns kopplingar till det initiativ som Göran Persson har tagit när det gäller Förintelsen och informationsverksamheten i samband med detta liksom till det som görs på Laila Freivalds departement när det gäller att över huvud taget studera demokratins utveckling.

Det gäller en mycket svår och djup fråga, och jag får av Laila Freivalds svar förhoppningar om att vi skall kunna jobba vidare med den på ett bra sätt. Jag tror att vi måste se till att i debatten få in de grupper som vi i dag inte riktigt når. Jag skulle gärna själv föra en debatt med kärnan i de här grupperna, men man når den inte genom vanligt politiskt arbete. Man kan så att säga nå svansen, men man når inte kärnan i de här grupperna. För att vi skall komma vidare i de här svåra frågorna skulle jag vilja att det fördes en debatt både med de politiker som försvarar den här typen av aktioner och med dem som är anhängare till dem.

Jag skulle vilja ställa en sista fråga till Laila Freivalds, nämligen om hon ser någon möjlighet att komma in i en dialog med de här grupperna.

Anf. 7 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Jag delar helt den syn som Carina Hägg här för fram när det gäller vårt ansvar för att försvara och fördjupa demokratin i vårt land och de metoder som man skall använda i ett demokratiskt samhälle. Dessvärre tror jag inte att vi kommer till en dialog med dem som står bakom de här aktionerna. Man kan nå de ungdomar som finns i frontlinjen och vilkas engagemang i en sakfråga har förlätt dem till att även bli indragna i den typen av kriminalitet, men de som står bakom och som inte är intresserade av vare sig miljön eller djurens rättigheter utan som är intresserade av att skapa anarki i vårt samhälle är inte beredda att ställa upp i en öppen debatt i ett demokratiskt samhälle. Det är inte deras syfte och deras metod.

Men vi skall fortsätta kampen mot det här, för detta är ett hot mot vårt samhälle och mot de demokratiska strukturerna. Det är en viktig angelägenhet, inte bara för regeringen utan också för alla riksdagspartierna.

Prot. 1998/99:24
27 november

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1998/99:35 om tingsrätten i Åmål

Anf. 8 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Elver Jonsson har frågat mig om regeringen avser att ta upp en diskussion med Domstolsverket rörande de små tingsrätternas överlevnad och om regeringen avser att vidta åtgärder för att stoppa nedläggningen av tingsrätten i Åmål.

Förändring och reformering av domstolsväsendet är en mycket angelägen fråga. Diskussionen har pågått under många år, inte minst inom domstolsväsendet. Personligen är jag, i likhet med många andra med insikt i domstolsarbetet, övertygad om att domstolsväsendet är i stort behov av modernisering. Ambitionsnivån i detta arbete måste vara hög. Vi måste ha domstolar som kan möta den ökade och mer avancerade gränsoverskridande brottsligheten. Vi måste ha domstolar som kan möta ett alltmer komplicerat affärsliv. Frågor om arbetsrätt, familjerätt och sociala förmåner med ett internationellt perspektiv kan antas bli alltfler.

Över huvud taget måste domstolarna kunna möta alltmer internationaliserade och komplexa rättsliga system. Som exempel kan jag nämna förändringarna inom gemenskapsrätten. Vidare måste domstolarna både anpassas till och dra nytta av den tekniska utvecklingen. Utvecklingen inom alla områden går snabbt. Samtidigt måste allmänheten kunna lita på att domstolsväsendet i en föränderlig omvärld prövar och avgör mål och ärenden så kompetent och effektivt som möjligt.

Den som av en eller annan anledning vänder sig till en domstol måste kunna lita på att han eller hon blir korrekt bemött, får ett väl övervägt beslut och att beslutet lämnas inom en rimlig tid. Den främsta utgångspunkten för domstolarnas verksamhet är således och måste också vara ett medborgarperspektiv. För att tillgodose medborgarnas rättmätiga krav på ett väl fungerande domstolsväsende kommer regeringen att fortlöpande ta initiativ till nödvändiga förändringar.

Som jag sagt i ett tidigare interpellationssvar den 13 februari i år (interpellation 1997/98:155) mäts inte rättsväsendets möjligheter att på bästa sätt tillgodose allmänhetens krav i hur många myndigheter eller domstolar som finns. Det viktiga är att verksamheten håller hög kvalitet. En förutsättning för att domstolsväsendets verksamhet även fortsättningsvis skall kunna hålla hög kvalitet är att kompetensen hos domstolspersonalen kan upprätthållas och vidareutvecklas. Det är vidare mycket viktigt att domstolsväsendet även i framtiden kan rekrytera de främsta juristerna, bl.a. genom att kunna erbjuda attraktiva och stimulerande arbetsplatser.

Ett omfattande arbete har redan inletts i syfte att skapa ett effektivare och mer flexibelt domstolsväsende. I det syftet har regeringen inletts ett par försöksverksamheter, som bl.a. syftar till att vidga kompetensen hos all domstolspersonal samtidigt som domarrollen renodlas. Frågan om

samverkan mellan domstolar bereds. Beträffande rekrytering och utbildning av blivande domare så kommer en försöksverksamhet att inledas nu i december. Också på andra områden har övergripande förändringar skett inom domstolsväsendet. I detta reformarbete är det viktigt att anlägga en helhetssyn och också beakta vad en förändring kan få för betydelse för andra verksamhetsområden.

Vad så avser de frågor Elver Jonsson nu har ställt får jag upplysa om att Domstolsverket inte har någon behörighet att besluta om nedläggningar eller sammanslagningar av domstolar och att det inte heller finns något sådant beslut av Domstolsverket. En annan sak är att Domstolsverket givetvis på eget initiativ kan och bör föreslå förändringar i olika avseenden.

När det gäller Elver Jonssons första fråga så kommer det fortsatta reformarbetet som jag nyss har beskrivit att bedrivas av Justitiedepartementet i nära samarbete med Domstolsverket, domstolarna och domstolspersonalen. Det innebär bl.a. att Domstolsverket skall fänga upp och bearbeta de önskemål om reformering som finns inom domstolsväsendet och stödja domstolspersonalen i reformarbetet. Jag kan i detta sammanhang också nämna att Justitiedepartementet den 9 november i år beslutat tillsätta en projektgrupp för att utarbeta riktlinjer för moderniseringen av domstolsväsendet. I gruppen ingår personal från domstolarna, Domstolsverket och Justitiedepartementet.

När det gäller Elver Jonssons andra fråga så har Domstolsverket i en skrivelse till regeringen föreslagit att Ämåls tingsrätt läggs samman med Vänersborgs tingsrätt och pekar på möjligheten att ha ett tingsställe i Ämål. För närvarande bereds ärendet inom Regeringskansliet. Det är många aspekter som behöver analyseras, och förslaget kommer att övervägas mycket noggrant innan regeringen fattar beslut i frågan.

Anf. 9 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för det snabba svaret. Men så är ju också flera av de här frågorna av brådskande natur, och besked behövs.

Mina två frågor har fått intressanta svar, dels i den principiella delen, dels i det aktuella fallet med tingsrätten i Ämål.

Justitieministern betonar att det skall ske en bedömning utifrån medborgarperspektivet, att regeringens beredning har många aspekter och att detta skall övervägas noggrant. Jag tycker att det ger hopp, fru talman, för invånarna i Ämål och för området i främst norra Dalsland. Det visar också att mina frågor rymmer mer än det strikt juridiska.

Justitieministern säger att brotten har blivit mer komplicerade. Den internationaliserade brottsligheten slår också igenom, och det är, som jag ser det, helt korrekt. Sedan säger statsrådet att det är viktigt att man kan bli korrekt bemött. Det kan se ut som en truism, men det reser frågan: Förekommer det inkorrekta bemötanden vid våra domstolar, och är det i så fall knutet till just de mindre tingsrätterna?

Svaret går på två spår. Det ena spåret är mera offensivt, och som jag nämnde berör det medborgarperspektivet och de nödvändiga förändringarna. Jag tror att vi måste bejaka detta. Vi kan inte leva kvar i det gamla i allt. Det andra spåret har en mera defensiv ton i statsrådets svar, när hon frågar hur många domstolar som kan behövas, hur vi skall kunna rekry-

tera goda jurister och hur arbetsplatserna skall kunna bli attraktiva och stimulerande.

Ja, när det gäller antalet domstolar är jag av den uppfattningen att en halvering av antalet förrättningsställen inte fördubblar service och rättssäkerhet. Det kan vara intressant att höra om justitieministern menar att en förtunning skulle relativt sett förbättra service och rättssäkerhet. När det sedan gäller att rekrytera goda jurister tror jag också att det är lite farligt att antyda att det enbart är storstadsområdena och andra tätbebyggda trakter som skulle ha den möjligheten. Att en arbetsplats är attraktiv och stimulerande kanske inte bara är beroende av mängden människor som finns på den aktuella domstolens lönelista.

När det gäller de nödvändiga förändringarna skulle det också vara intressant att höra hur justitieministern har sett på den parlamentariska domstolsutredning som i och för sig i sina direktiv hade talet om kraftig uttunning av antalet domstolar, men som fick ett politiskt nej. Hur kan fortsättningen på detta te sig?

Jag tror att bärkraftiga enheter kan åstadkommas på flera sätt. Kanske är vi också framme vid att tingsrätter skulle kunna komma i fråga för att sammanföra det som faller under allmänna domstolar och det som förvaltningsdomstolar sysslar med. Jag tror att det behövs en fantasifullhet här för att klara hem de många önskemål som finns av andra skäl än, som jag sade, strikt juridiska.

Anf. 10 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! I anledning av Elver Jonssons interpellation och justitieministerns svar skulle jag vilja ställa tre frågor.

I årets budgetproposition står skrivet: "Domstolsverket utreder för närvarande förutsättningarna för att överföra verksamheten vid Åmåls tingsrätt till någon närliggande tingsrätt. --- Om Domstolsverkets utredning skulle visa att en sammanläggning innebär fördelar för verksamheten kommer regeringen snarast att fatta beslut i frågan." Detta uttalande står i och för sig inte i strid med rättegångsbalken 1 kap. 1 §, i vilken det stadgas: "Om indelning i domsagor förordnar regeringen." Samtidigt har frågan om antalet tingsrätter varit föremål för diskussion i riksdagen vid ett flertal tillfällen. Bl.a. visade en behandling av ett tidigare förslag om sammanläggning av ett begränsat antal tingsrätter i början av 90-talet att det i riksdagen fanns ett klart motstånd mot detta. Detta och andra exempel visar att regeringen tidigare överlämnat frågan om antal tingsrätter, om än inte formellt, till riksdagens bestämmande.

Min första fråga är: Anser justitieministern att det är lämpligt att regeringen fattar beslut om nedläggning av tingsrätter när det helt klart finns en stor politisk majoritet som är av annan uppfattning?

I budgetpropositionen kan man rörande frågan om nedläggning av tingsrätter läsa: "Det kan konstateras att svårigheterna bl.a. beror på att kunskap saknas om vad som händer om domstolar läggs samman." Det är viktigt att få klarlagt vilka justitieministern avser när hon talar om bristande kunskap.

Min andra fråga är således: Är det ledamöterna i Domstolskommittén, som inte var beredda att lägga fram förslag om sammanläggning av tingsrätter, som har bristande kunskap, är det riksdagens ledamöter, som motsatt sig sammanläggning av tingsrätter, som har bristande kunskap, är

Prot. 1998/99:24
27 november

*Svar på
interpellationer*

*Svar på
interpellationer*

det allmänheten, som inte vill förlora närheten till sin domstol, som har bristande kunskap eller är det de domare och annan domstolspersonal, som har protesterat mot planerade nedläggningar, som har bristande kunskap?

Slutligen: Eftersom jag av justitieministerns svar på Elver Jonssons interpellation förstår att justitieministern söker efter vägar att lägga ned tingsrätter undrar jag vad justitieministern menade när hon i våras vid en debatt anordnad av JUSEK:s rättspolitiska råd uttalade att hon inte tänkte göra någon ytterligare ansträngning för att få till stånd nedläggning av tingsrätter.

Min tredje och sista fråga är: Var detta uttalande endast avsett att skapa arbetsro för arbetet i det fördolda?

Anf. 11 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Först tar jag upp Elver Jonssons inlägg och några frågor som jag kanske skall besvara. Jag tror inte att man i våra domstolar på ett direkt inkorrekt sätt bemöter allmänheten. Jag är övertygad om att i de allra flesta fall bemöts allmänheten på ett mycket korrekt sätt. Men vi vet samtidigt, inte minst genom debattartiklar som ibland finns i rikstidningar och även i lokalpress, att människor kan uppleva det som att de inte blir bemötta på ett tillräckligt insiktsfullt sätt.

Det är en fråga som diskuteras mycket inom domstolarna i dag. Det pågår ett mycket konkret arbete för att säkerställa att domstolarna har möjlighet att bemöta allmänheten utifrån invånarnas behov. Det gäller bl.a. genom att man ser till att det finns utrymmen i domstolen som gör det möjligt för människor att t.ex. slippa möta en motpart, en åtalad i rättegången, och att man får en möjlighet att ha stöd och hjälp om man är målsägande i ett brottmål. En rad andra åtgärder vidtas för att säkerställa att människor känner att de blir behandlade och bemötta på ett sätt som motsvarar deras förväntningar och deras rättigheter.

Sedan frågar Elver Jonsson hur fortsättningen av reformarbetet inom domstolarna ser ut efter Domstolsutredningen. Svaret på det är att vi naturligtvis måste fortsätta att reformera vårt domstolsväsende. Jag tror inte att någon egentligen har någon annan uppfattning.

Gun Hellsvik hade en mer konkret fråga om vad det betyder när jag säger att jag inte avser att lägga ned tingsrätterna. Den utredning som var tillsatt och hade en rad olika uppgifter, bl.a. att se över domstolsorganisationen, kunde inte komma med något generellt övergripande förslag i den frågan.

Menar Gun Hellsvik att det betyder att regeringen skall sluta att ägna sig åt frågan hur reformeringen av Sveriges domstolsväsende skall se ut även vad gäller organisatoriska frågor? Är det Moderata samlingspartiets och Gun Hellsviks uppfattning att detta icke längre är en uppgift för regeringen?

Anf. 12 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för kompletteringen när det gäller mitt spørsmål om ett korrekt bemötande. Hon säger att det i de allra flesta fall är så, men att problemet är att en del upplever att de inte har bemötts på ett insiktsfullt sätt och att de är i behov av stöd och hjälp, eller vad det nu kan vara.

Det är också riktigt sagt av statsrådet. Men det har ingen koppling till det som är något av min huvudfråga. Är det ett problem särskilt för mindre tingsrätter, och är det bara frågor som man kan lösa vid domstolar i ett storstadsområde?

Jag tror att det är viktigt att inte den signalen får gå ut. Det kan också verifieras att korrekta bemötanden inte har att göra med lokalisering. Om så vore fallet är det naturligtvis mycket allvarligt och kräver sin särskilda erinran.

Gun Hellsvik var inne på frågan om det politisk-demokratiska inflytandet. Det är väl ingen tvekan om att det har funnits ett mycket tydligt besked att vi skall slå vakt och värna om de mindre domstolarna i våra landsortsområden.

Om nu svaret på interpellationen var snabbt, som jag berömde statsrådet för, har hanteringen av huvudfrågorna verkligen inte gått med någon högre hastighet. Jag skulle vilja påstå att utredningen och regeringens beredning hittills inte har löst de frågor som är resta i dag. Vi har närmast en utredning och en översyn med förhinder.

Domstolsväsendets egen roll, som här tas upp och diskuteras, är viktig. Det är klart att man har full rätt att bereda och aktualisera frågor inför sina uppdragsgivare regeringen och riksdagen, men man skall inte gå vid sidan av de politiska vägarna. I en del fall är det fait accompli när man har verkställt saker som gör det omöjligt att göra en politisk och juridisk bedömning om lämpligheten att ha en viss domstol.

Det skulle vara bra om justitieministern ytterligare slog fast att detta är otvetydigt. Det skall vara riksdag och regering som beslutar, och man skall inte i administrativ ordning bakvägen kunna göra något annat.

När det gäller medborgarperspektivet är det ingen tvekan om att samhällsservice och tillgänglighet finns med som en väldigt viktig bit. Det gäller väldigt många, och inte bara dem som tjänstgör. Det gäller de tilltalade och vittnen. Det gäller allmänhetens möjlighet att följa domstolarnas arbete, och det gäller också nämndemännens roll.

Det är inte betydelselöst. Jag har t.o.m. läst in lite i statsrådets svar att det har betydelse att nämndemännen har anknytning till den bygd där det aktuella brottet har skett och att de finns i den miljö som människorna bor och verkar i. Det är utgångspunkten för att nämndemän skall vara med och medverka. De stora sammanslagningarna ger ett betydligt mer anonymt förhållningssätt genom att de inte lever i den närheten. Det är också en viktig fråga att beakta.

Anf. 13 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Justitieministern fick tre frågor och svarade på en genom att vända på hela frågeställningen. Det kan jag i och för sig acceptera.

När det gäller uttalandet från i våras är det notabelt att justitieministern då klart och tydligt sade: Nu får det vara nog med att lägga kraft på nedläggning av tingsrätter. Det var i början av ett valår. Direkt efter valet får vi sedan besked om att förberedelsearbetet för nedläggning av tingsrätter är i full gång. Självklart har regeringen ett ansvar för att hela tiden se över all verksamhet. Men det skall göras på ett öppet och hederligt sätt.

Den första frågan jag ställde om rimligheten att fatta beslut på regeringsnivå när det finns en klar majoritet mot regeringens inställning har

också Elver Jonsson tagit upp i sitt inlägg. Men jag hade en ytterligare fråga, som utgick från formuleringen i den del av budgetpropositionen som justitieministern ansvarar för, nämligen budgeten för rättsväsendet. Där talar justitieministern om att det är brist på kunskap som är orsaken till motståndet mot sammanläggning av domstolar.

Jag fick inte svar på min fråga. Vilka är det som har bristande kunskap? Det kan rimligen inte vara allmänheten, eftersom det i alla sammanhang numera från regeringens sida talas om att man skall ha ett medborgarperspektiv. Det är det nya modeordet för regeringens del. Det nämns också i justitieministerns interpellationssvar. Är det inte allmänheten måste det vara någon av de andra som har protesterat: Domstolskommitténs ledamöter, riksdagens ledamöter eller domare och annan domstolspersonal.

Nu har jag inte fler möjligheter att komma in i debatten, men jag hoppas att jag ändå kan få svar.

Anf. 14 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! När jag redogjorde mycket allmänt och ytligt om det stora reformarbete som finns inom rättsväsendet och inte minst inom domstolarna valde jag just att visa på vad reformarbetet innebär och att det i mycket begränsad utsträckning handlar om domstolsorganisationen som sådan och i än mindre utsträckning om stora eller små domstolar.

Jag tycker därför inte, Elver Jonsson, att det är meningsfullt att föra en diskussion om huruvida man är mer korrekt i mindre domstolar än i större domstolar. Det är just den debatten som har gjort det så svårt att komma fram med en konstruktiv och insiktsfull diskussion kring reformarbetet.

Jag vill också gärna nämna det Elver Jonsson säger om nämndemännens roll i vår domstolsorganisation. Den har en lång historia och är väl förankrad i den allmänna uppfattningen att vi vill ha domstolar där lekmän och medborgare medverkar som nämndemän.

I rekryteringen av nämndemän är det därför viktigt att säkerställa att de rekryteras så att de representerar olika kategorier av medborgare och olika geografiska delar av vårt samhälle. Det är viktigt att bevaka att detta blir uppfyllt, vilka förändringar av administrativt och organisatoriskt slag som än sker i övrigt.

Gun Hellsvik undrar vad det innebär när jag säger att det är nog diskuterat om nedläggning av tingsrätter. Jag vill verkligen upprepa det. Jag tycker att den debatt som vi fick var så olycklig. Det verkade som om hela reformarbetet handlade om nedläggning av tingsrätter. Det gjorde att man tappade fokuseringen på det som är det väsentliga, nämligen att säkerställa att vi har domstolar som även i framtiden klarar de högt ställda krav som vi har på domstolarna i vårt samhälle. Det är en diskussion och ett arbete som går långt utöver de organisatoriska frågeställningarna. Det var det jag menade, och i dag menar, med det olyckliga med fokuseringen på nedläggning av tingsrätter.

När man beslutar om en reform är det viktigt att beslutet grundar sig på kunskap. Det gäller vilken reform det än handlar om. Det kan vara administrativa frågor, organisatoriska frågor eller det formella regelverket som styr rättsskipningen i domstolarna. Det fanns inte tillräcklig

kunskap för att fatta generella, övergripande beslut med långtgående konsekvenser.

Däremot skall det inte hindra oss från att skaffa oss kunskaper så att vi har ett gott underlag när vi fattar varje enskilt beslut; det må handla om lagändringar av olika slag, ändringar i regelverket på något vis eller administrativa och organisatoriska förändringar. I varje sådant enskilt beslut måste vi ha en god kunskap.

Jag kan försäkra Elver Jonsson att det inte kommer att fattas några beslut som på något vis strider mot den beslutsordning som gäller. Beslut som skall fattas av riksdagen skall givetvis fattas av riksdagen. Beslut som skall fattas av regeringen kommer att fattas av regeringen. Beslut som kan fattas på administrativ väg av Domstolsverket eller av de enskilda domstolarna kommer att fattas av behörig beslutsfattare.

Anf. 15 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Jag tackar för den försäkran som statsrådet här ger att rätt instans skall fatta de beslut man har att hantera. Men jag skickade ju med den varningen att det gäller att vi ser till att det blir en hanteringsordning så att man inte på administrativ väg föregriper beslut. Det skulle göra att handlingsfriheten där i praktiken har upphört. Därför finns det också en real dimension i detta och inte bara en formell.

Sedan säger justitieministern att det är olyckligt att det fokuseras så mycket på nedläggningen. Det kan man möjligen instämma i. Men om man tittar i backspegeln kan man se att regeringen inte har varit utan skuld till att den debatten har blossat upp.

Rent allmänt har reformen stött på svårigheter. Det visar hela utredningen genom att den, om inte havererade så ändå inte har kunnat komma loss på ett sätt som gör att vi har kunnat fatta reformerande beslut.

Sedan säger statsrådet att det inte handlar så mycket om stora eller små tingsrätter men att det ändå kan vara så att det brister och saknas kunskap. Då tycker jag, fru talman, att vi kanske skall lägga mer energi på att utveckla den kunskapen och den saknade behörigheten i stället för att fatta raska och ibland oöverlagda beslut om sammanläggningar.

Till sist vill jag ändå tolka detta positivt. Jag vill också väga in att statsrådet här gör ansträngningar för att tillmötesgå de medborgarönskemål och de politiska ställningstaganden som är gjorda här i riksdagen i debatter och på andra sätt. Det får inte bli så att vi även här får en situation med ett helt landskap utan domstol. Det skulle vara olyckligt för rättssäkerheten och framför allt för den medborgarservice man har rätt att kräva.

Anf. 16 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Jag kan försäkra Elver Jonsson att det reformarbete som pågår syftar just till att även i framtiden säkerställa att vi kan upprätthålla och utveckla kompetensen och förmågan i vårt domstolsväsende för att uppfylla våra medborgares mycket högt ställda krav på domstolarna. Det är också ett djupt känt behov hos dem som arbetar i domstolarna. Det är de som har att uppfylla medborgarnas krav. Av oss som beslutsfattare kräver de att vi skapar förutsättningar för dem som arbetar i våra domstolar att uppfylla de här förväntningarna.

Prot. 1998/99:24
27 november

*Svar på
interpellationer*

Inga raska oöverlagda beslut kommer att fattas. Det är just det jag understryker. Vid varje steg vi tar behöver vi ha ett ordentligt underlag. Jag vill också lägga till – och det är min ambition – att det är viktigt att vi har säkerställt att de som är närmast berörda av detta har medverkat i den process som leder fram till att besluten fattas.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1998/99:13 om svensk varvsnäring

Anf. 17 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Anders Karlsson har frågat näringsministern vilka åtgärder regeringen kommer att vidta för att stödja svensk varvsnäring. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

Det är riktigt, som Anders Karlsson säger, att Sverige har avvecklat de direkta subventionerna till varvsnäringen, medan stöd till byggandet av fartyg fortfarande existerar i många konkurrentländer. Sverige har under lång tid arbetat aktivt för att denna typ av branschriktade stöd skall avvecklas, särskilt inom ramen för den s.k. OECD-överenskommelsen om varvsstöd och i arbetet med en ny EG-förordning på området.

Inom ramen för OECD har det träffats ett avtal mellan EU, Japan, Norge, Sverige, Finland, Sydkorea och USA om stöd till byggande och reparation av fartyg. Avtalet innebär i princip att allt direkt och indirekt statligt stöd till varvsindustrin skall upphöra. Avtalets ikraftträdande har emellertid blivit försenat på grund av att USA som enda part ännu inte har ratificerat det. Under senare tid har det dock kommit mer positiva signaler från den amerikanska kongressen som tyder på att avtalet skall kunna ratificeras av USA under första delen av nästa år. Ett alternativ som också har diskuterats mellan parterna är att låta överenskommelsen träda i kraft utan USA som part, men det anser jag vara ett sämre alternativ.

I år trädde en EG-förordning om nya regler för stöd till varvsindustrin i kraft. Sverige har varit mycket aktivt i dess tillblivelse. Den nya förordningen innebär en mycket stark uppstramning av möjligheterna för medlemsländerna att ge ett särskilt stöd till varvsindustrin. Exempelvis kommer det 9-procentiga driftsstödet att avvecklas inom en mycket nära framtid. När det gäller andra former av stöd, t.ex. till forskning, utveckling, regional utveckling och miljöskydd, måste stödgivaren följa de allmänna regler som gäller inom gemenskapen för dessa stöd. Det kan alltså konstateras att eventuella stöd till varvsnäringen framöver måste följa samma regler som gäller för övrig industri inom EU.

Mot bakgrund av de framgångar som har nåtts i strävan att avskaffa de särskilda stöden till byggande och reparation av fartyg är det inte aktuellt att från svensk sida, som en temporär åtgärd, försöka återinföra ett varvsstöd. Att återinföra ett svenskt varvsstöd av gammal modell är inte möjligt. Om så vore fallet skulle det vara en långsiktigt dålig användning av statens medel. Sverige bör i stället sträva efter att konkur-

rera med en fartygsverksamhet med ett högt förädlingsvärde och inte konkurrera med låga priser skapade på konstlad väg genom statligt stöd.

Vad jag hittills sagt gäller alltså frågan om ett särskilt varvsstöd. Anders Karlsson nämner också i sin interpellation att den dåvarande arbetsmarknadsministern besökte Landskrona i september i år och att hon då lovade stödja varvsverksamheten inom arbetsmarknadspolitiken ram. Jag kan bekräfta att när Margareta Winberg i höstas besökte Öresundsväret lovade hon att se välvilligt på förslag till åtgärder från väret och kommunen. Det löftet gäller också för min del.

Anf. 18 ANDERS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet Sahlin för svaret. I min interpellation om varvsindustrin belyser jag de problem som uppstår när inte alla länder följer det avtal som gjorts upp länderna emellan. Detta får naturligtvis konsekvenser för svensk varvsnäring, som har mycket svårt att konkurrera då verksamheterna inte drivs på samma villkor inom Europeiska gemenskapen.

I Sverige är sedan flera år tillbaka de stora nybyggnadsvarven avvecklade. Det finns dock ett antal mindre reparationsvarv med till en viss del nybyggnad av framför allt fartygsskrov till andra länder.

I Sverige har vi starka traditioner inom varvsnäringen med en mycket hög kompetens som det är viktigt att utveckla och slå vakt om. Svensk sjöfart, liksom andra fartyg som vistas i våra vatten, behöver reparation och service på nära avstånd eftersom stilleståndskostnaderna är mycket höga.

Det borde också vara viktigt för landet att ha en viss beredskap för att kunna bygga civila fartyg i framtiden. Därför finner jag det anmärkningsvärt att Sverige som enda land i världen har avvecklat varvsstödet. Detta är något som självklart inte accepteras av branschen.

Efter det svenska varvsstödet avskaffande 1993 har frågan om stöd åter aktualiserats under 1994 och behandlats av riksdagens näringsutskott. Bland argumenten mot stöd i samband med utskottsbehandlingen märktes bl.a. att det var fördelaktigt för statskassan att svenska redare utnyttjade utländska subventioner. Mot detta resonemang kan anföras att Sverige avhänder sig tillväxtpotentialer om huvuddelen av en byggnation förläggs till utlandet.

Ett exempel: Om ett fartyg skall byggas i Sverige med material levererat från Norge utgör byggandet ca 20 % av den totala kontraktssumman för färdigt fartyg. Resterande delar av kontraktet effektueras av ett norskt varv, med bl.a. uteblivna arbetstillfällen i Sverige som följd. Till detta skall läggas att en varvsarbetare i genomsnitt genererar tre fyra arbetstillfällen i underleverantörs- och komponentleden.

Fru talman! Statsrådet Sahlin pekar i sitt svar på att den nya EG-förordningen om regler om stöd till varvsindustrin trätt i kraft under året. Den nya förordningen innebär en uppstramning av möjligheterna för medlemsländerna att ge stöd till varvsindustrin. Detta är bra, men min fråga är: Hur kommer det att kontrolleras att detta verkligen följs och efterlevs av länderna i EU?

Prot. 1998/99:24
27 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 19 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Fru talman! Jag får tacka Anders Karlsson för att han har framställt den här interpellationen och för att vi därmed får föra denna diskussion.

Jag vill kommentera statsrådet Sahlins svar. Hon säger:

”Mot bakgrund av de framgångar som har nåtts i strävan att avskaffa de särskilda stöden till byggande — — — av fartyg är det inte aktuellt att — — återinföra ett varvsstöd.” ”Mot bakgrund av de framgångar”, säger Mona Sahlin. Vilka framgångar?

I svaret sägs också: ”Exempelvis kommer det 9-procentiga driftsstödet att avvecklas inom en — — — nära framtid.” Inom en nära framtid, säger statsrådet. Jag erinrar mig, fru talman, den gamla historien om Tödde och Mödde som skulle få en kostym. När blir den färdig? På lördag. Men det bidde ingen kostym; det bidde ingenting.

Våren 1994 sade ni socialdemokrater — Mona Sahlin var då frånvarande, men jag tror att hon skulle ha följt partilinjen om hon hade varit närvarande — och vi vänsterpartister att vi skall ha ett varvsstöd. Borgarna gick emot, för det skulle ju snart avskaffas. Sedan fick borgarna makten, och vi fick Moderaternas Per Westerberg som näringsminister. Han sade: Nej, det försvinner snart. Det försvinner nämligen den 1 januari 1996. 1996 gick: Nej, det försvinner den 31 december 1997 — nej, det gjorde det inte. Men den 31 december 1998 skall det försvinna — nej, det gjorde det inte.

Det nya beslutet är att det förlängs till den 31 december 2000. Ministern, när blir det här färdigt? På lördag. Vad bidde det? Det bidde ingenting.

I USA kommer man snart att ta bort det. Ja, USA ställer nu om från marin produktion, alltså från försvaret. En mängd människor blir arbetslösa. Vad händer då i USA:s representanthus? Jo, man kommer naturligtvis att kräva en civil fartygsproduktion. Alla vet ju att det är så det går till i USA.

Det går inte att driva den här politiken, dvs. att sticka huvudet i sanden och säga att varvsstödet i de andra länderna snart försvinner. Stödet försvinner inte. Men om det gör det skall vi ta bort det svenska stödet. Det är helt okej. Men vi kan inte i längden tvinga på svenska metallarbetare att norrmän och danskar får nio meters försprång i ett hundrameterslopp. Det är orimligt att ha den politiken gentemot svenska metallare — män och kvinnor. Det gäller nämligen inte längre bara män, utan det handlar också om många kvinnor. Jag kommer från en metallstad. Många av kvinnorna är metallare och jobbar på varv i dag. Det är, som sagt, orimligt att driva den här politiken.

Fru talman! Här måste regeringen besinna sig. I dag har vi problem i svensk industri. Vi kan därför inte stå och titta på, samtidigt som man låter bli att investera och vi tappar industrijobb. Det är en orimlig politik. För 100 miljoner kan vi rädda kanske 1 000 industrijobb i det här landet.

Vad ger det att få bort en person från arbetslöshet till ett privat industrijobb? Jo, det blir en samhällsekonomisk vinst på 200 000 kr. Teoretiskt skulle det ge en utväxling från 100 miljoner i satsning till en vinst på 200 miljoner. Det är förvisso ett högst teoretiskt exempel, men vi har inte råd att tappa fler industrijobb.

I Danmark föreslår nu Mona Sahlins kollega Pia Gjellerup en lag om varvsstöd som skall gälla till år 2004. Det är i Danmark. I våras frågade

en direktör från en norsk industri som jag satt och talade med: Varför låter ni bli att bygga båtar? Ni är ju inte mycket sämre än vi. Detta sade han och smålog. Nej, vi är inte mycket sämre. Vi är t.o.m. lika bra, men vi får alltid starta nio meter efter norrmännen i hundrametersloppet. Då får vi problem. Vi måste ändra på detta.

Statsrådet Sahlín! När det gäller fartygsstödet kunde vi ju. Det var helt omöjligt för några veckor sedan, men så startade en kampanj, en diskussion, i riksdagen. Mona Sahlíns kollega Björn Rosengren kunde på en presskonferens meddela: Ja, vi skall nu ges likvärdiga konkurrensvillkor för sjöfarten, som är utsatt för internationell konkurrens. Men varför skall varven inte få rättvisa villkor?

Anf. 20 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag vill börja med att kommentera Anders Karlssons inlägg. Jag tror att det är oerhört viktigt, som också framgick av hans inlägg, att vi är överens om att varvsnäringen måste kunna konkurrera med hjälp av sin egen styrka, ej med konstlade medel. Jag återkommer senare med en kommentar till Lars Bäckströms inlägg.

En viktig sak som jag inte nämnde i svaret men som jag nu vill nämna är, att mot bakgrund av de diskussioner om utvidgningen av EU som nu pågår och det enorma arbete som de nya medlemsstaterna står inför när det handlar om att strukturera om stora delar av sin industri, som under en så lång tid har levt på dessa subventioner, behöver de stöd i det arbetet. Det spelade en stor roll i diskussionerna förra veckan när jag var på Industrirådet. Det här är också en del av bakgrunden till den diskussion som vi i dag har. Det är kommissionen, vilket jag tror att Anders Karlsson är medveten om, som skall övervaka att de här reglerna följs.

Med det som jag antydde i slutet av mitt svar har jag mycket klart sagt att vi måste se på andra former. Det handlar då om arbetsmarknadspolitik, om hur man kan gå in och hjälpa till i en region.

Sedan gäller det Lars Bäckströms inlägg. Jag skall kanske inte kommentera vilka som ser ut som Tödde och Mödde eller som i det här sammanhanget uppträder som de, eller vem det är som egentligen – som jag tycker – sticker huvudet i sanden i den här diskussionen. Om det är jag eller Lars Bäckström får väl de som lyssnar ha sin uppfattning om.

Bakgrunden är det jag nämnt, t.ex. det som de nya ansökarländerna står inför. Jag undrar vad som skulle hända om vi nu sade: Okej, vi återgår till att konkurrera länderna emellan, genom att lägga in subventioner i en industri som alla vet står inför strukturomvandlingar och där vi måste konkurrera med det som är den egna styrkan i de olika länderna. Det, Lars Bäckström, är också enligt min mening en fråga om solidaritet gentemot de länder som vi har i vår närhet! Det är en intressant beskrivning som Lars Bäckström ger, nämligen att vi startar nio meter bakom i ett hundrameterslopp. När det gäller tillväxtarbete och industriproduktion är det inte fråga om ett hundrameterslopp, utan då är det nog fråga om maraton. Den som startar nio meter bakom har ändå ganska stora möjligheter att vinna loppet, om han är uthållig, om han får rätta vätskekontrollerna och om han får rätta påhejningen. Men det här är inget hundrameterslopp, Lars Bäckström!

De problem som finns i industrin måste mötas med att man får hjälp med att utveckla tekniken och de konkreta förutsättningar som krävs för

att kunna konkurrera på lika villkor. Det arbetet har regeringen inte några planer på att avbryta.

Anf. 21 ANDERS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag vill än en gång tacka statsrådet Sahlin för svaret. Mona Sahlin säger att kommissionen skall kontrollera. Ja, det är riktigt. Men vi måste även från Sverige gemensamt se till att detta verkligen efterlevs så att det inte blir som det varit under de här åren då man försökt konstruera olika typer av stöd och på det viset smygsubventionerat verksamheter. Där måste vi göra ett gemensamt försök.

Trots det positiva svaret om stöd till varvsindustrin inom arbetsmarknadspolitiken skulle jag vilja föreslå statsrådet att träffa representanter för varvsindustrin för att diskutera förslag till åtgärder som syftar till utveckling av branschen.

Anf. 22 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Fru talman! När det gäller att ta kontrakt på denna marknad, Mona Sahlin, är det sprinterlopp. Det är hård internationell konkurrens. Där har Danmark och Norge ett försteg. De har fler industrisysselsatta och konkurrens, inte subventioner.

Det finns i det här landet de som säger att vi kanske skall ha lägre skatter på privata hushållstjänster så att jag kan ha någon som städar åt mig och kan få skattelättnad för det därför att det är en tuff konkurrens. Jag tycker att det är fel politik. Men när man diskuterar den frågan kan man inte vara alltför hård och bestämd och säga att svensk metallexportindustri skall ha samma konkurrensvillkor som i Danmark och i Norge, för då haltar resonemanget. Det är inte fel att arbeta med privata tjänster, absolut inte fel. Men det är definitivt inte fel att arbeta i privat exportindustri. Jag har släktingar som har arbetat med privata hushållstjänster i Stockholms överklass. Det är inget fel med det. Det är ett hedervärt arbete, men det är absolut inte fel att vi har en metallindustri i Sverige. Det är högproduktiva företag som jobbar på en stenhård konkurrensmarknad, ger pengar och skatteinkomster. Det är en samhällsekonomisk förtjänst.

Jag sade inte att statsrådet Sahlin och jag var Tödde och Mödde, men sagan illustrerar hur man ständigt lovar att subventionerna försvinner. Det gör också statsrådet Sahlin. Det finns en rad föregångare som lovat samma sak. Sten Heckscher och Moderaterna har lovat det. Likaså lovade Anders Sundström att de försvinner snart. Men de har bevisligen inte försvunnit. Den dag de försvinner tar vi bort dem, sade statsrådets danska kollega. Den dag man tar bort subventionerna upphäver vi den danska lagen om subventioner till dansk varvsindustri.

Lika för lika – men vi kan inte i längden vara mer katolska än påven och utarma vår egen industrisysselsättning. Det är det som är min poäng. Det gäller inte bara de orter som har och har haft varvsindustri. Det gäller en rad företag över hela Sverige – Växjö, Kristinehamn, Örnsköldsvik, Landskrona och Göteborg – som är världsledande. Se till att värna svensk industrisysselsättning!

Anf. 23 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag vill börja med att ta fasta på det Anders Karlsson sade. Självfallet är jag beredd att träffa representanter för varvsnäringen och diskutera de här frågorna. Jag ser fram mot en sådan diskussion.

Till Lars Bäckström: Kanske tonfallet går upp lite i onödan. Vem har sagt i talarstolen i dag att det är fel att jobba inom svensk industri, att det är fel att vara industriarbeterska eller industriarbetare? Vem har sagt att regeringen inte har ett ansvar för att utveckla svensk industri, ge konkurrensförutsättningar, utvecklingsmöjligheter, kompetensutveckling och designprogram? Det är en oerhört viktig del för att klara sysselsättningen i framtiden.

När vi talar om varvsnäringen avslöjar Lars Bäckströms resonemang precis problemet. Lars Bäckström säger: Den dag *man* slopar varvsstödet skall också vi göra det. Om alla länder säger att den dag *man* slopar det, så händer ingenting. Trots allt märks det på Lars Bäckström att han i grunden har samma principiella inställning, att man måste konkurrera på lika villkor. Då har vi ett ansvar, som har kommit långt i vår strukturomvandling, att stå fast vid det, inte minst som ett stöd till det enormt smärtsamma arbete som länderna i de nya demokratierna i öst står inför. Det ansvaret tycker jag att det är väldigt viktigt att ta.

Det var lite fult att blanda in tjänstesektorn. Nu pratar vi om en bransch där man verkligen inte kan konkurrera med Japan eller USA, utan det är en väldigt hemmabunden marknad, där jag väckt en debatt som väldigt mycket liknar det som Vänsterpartiet framför i det förslag som man lagt fram i en motion här i riksdagen om tjänstesektorn och dess framtid. Den debatten hoppas jag att Lars Bäckström och jag kan fortsätta med, och i positiv anda pröva Vänsterpartiets förslag, som jag tycker är väldigt intressant.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1998/99:27 om åkerinäringen

Anf. 24 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Lars Björkman har frågat näringsministern vad han avser att göra vad gäller Småföretagsdelegationens förslag beträffande borttagande av företagsskatter, kontroll-/sanktionsmöjligheter, m.m. och inom ramen för det europeiska samarbetet stärka den svenska åkerinäringens konkurrenskraft. Arbetet är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

Vad gäller hanteringen av Småföretagsdelegationens förslag har regeringen tillsatt en interdepartemental arbetsgrupp för att bereda dessa. Gruppen skall senast i mars 1999 rapportera sitt arbete. Regeringen har i linje med Småföretagsdelegationens första rapport *Bättre och enklare regler* (SOU 1997:186) vidtagit åtgärder för att bl.a. förenkla registringen av företag och firmanamn, förkorta handläggningstiderna vid för småföretagen viktiga myndigheter och minska obligatoriskt uppgiftslämnande om sjukfrånvaron för mindre företag.

Vad avser den svenska åkerinäringens konkurrenskraft vill jag framhålla att det är viktigt att konkurrensen mellan åkerierna på EU:s gemen-

Prot. 1998/99:24
27 november

Svar på
interpellationer

samma transportmarknad bedrivs på så lika villkor som möjligt. Inte minst gäller detta uttaget av skatter och avgifter av vägtrafiken. Den svenska transportpolitiken bygger på ett väl definierat kostnadsansvar, men givetvis måste beskattningen av tunga lastbilar anpassas till den internationella konkurrenssituationen. När vägavgifter infördes för tunga lastbilar genom Sveriges anslutning till det s.k. Eurovinjettsystemet den 1 februari i år sänktes således fordonsskatten för lastbilar och lastbils kombinationer med en totalvikt på minst 12 ton så att den nu ligger i nivå med eller strax över EU:s miniminivå. Dieselkostnaden utgör dock en större kostnadspost för åkerierna. Jag vill emellertid framhålla att den svenska skattenivån (miljöklass 1) inte är markant högre än skatten i våra grannländer.

Enligt regeringens uppfattning är det dock angeläget att ta fram ett bra underlag för att kunna bedöma den svenska åkerinäringens kostnadsstruktur och konkurrenssituation. Regeringen kommer därför att inom den närmaste tiden ge Statens institut för kommunikationsanalys (SIKA) i uppdrag att utreda den svenska åkerinäringens konkurrensförutsättningar vad gäller såväl internationell trafik som inrikestrafik. Inrikestrafiken är även den utsatt för en helt ny och hårdare konkurrens genom att det sedan den 1 juli i år är möjligt att utan särskilt tillstånd inom EU utföra s.k. cabotagetransporter, dvs. inrikestransporter i ett land där man inte är etablerad. Det uppdrag som SIKA nu kommer att få skall utföras i nära samarbete med åkerinäringen.

Jag vill också särskilt framhålla att kontrollen av efterlevnaden av befintliga regler och möjligheten att verkställa sanktioner, lika för egna och utländska åkare, är en fråga av stor betydelse för konkurrensen mellan transportörerna i EU:s olika medlemsländer. I den transportpolitiska propositionen (prop. 1997/98:56) som riksdagen fattade beslut om i juni i år (bet. 1997/98:TU10, rskr. 1997/98:266) konstateras att de problem som i dag uppträder framför allt beror på att kontrollerna av efterlevnaden av befintliga regler är för få, att sanktionsbestämmelserna kraftigt varierar mellan EU:s medlemsstater och att polissamarbetet över gränserna inte är tillräckligt utvecklat. Sverige skall därför verka för att få till stånd en effektiv tillsyn av den yrkesmässiga trafiken, och ta initiativ som har till syfte att förbättra och harmonisera övervakning och kontroll.

Möjligheterna att driva in böter från utländska åkare är begränsade. Jag kan dock nämna att regeringen har planer på att utreda frågan om indrivning av böter vid trafikbrott, bl.a. just för att finna ett effektivt påföljdssystem för utländska åkare.

Anf. 25 LARS BJÖRKMAN (m):

Fru talman! Jag får tacka biträdande näringsministern för svaret. Det är bra att regeringen har lyssnat på Småföretagsdelegationen när det gäller tre vitala delar, men jag hade kanske förväntat mig att man lite mer noggrant skulle ha tittat ytterligare på andra vitala delar från denna utredning. Det gäller bl.a. konkurrensneutraliteten i stort som på något sätt måste åtgärdas och som i högsta grad berör den fråga som vi nu diskuterar.

Småföretagsdelegationens arbete slutfördes ju under 1997. Enligt statsrådets svar avser regeringen först under 1999 att tillsätta en utredning med uppgift att lägga fram förslag till konkreta åtgärder. Jag tycker

kanske att det är lite långt mellan det att förslagen ligger på bordet och till dess att man är beredd att vidta åtgärder i linje med de lösningar som där har givits.

Fru talman! Sverige ligger långt ifrån sin största marknad. Man uppskattar att det avståndshandikapp på transportsidan som vi talar om uppgår till ca 70 mil. Transportnäringen är naturligtvis en viktig del av hela näringsverksamheten. Man kan gott säga att åkerinäringen är något av näringslivets blodomlopp, där vitaliteten måste hållas hög för att den svenska nationen och dess näringsliv skall må bra.

Den svenska åkerinäringen har utvecklats positivt, dels genom att man har gjort stora satsningar på ny teknik, dels genom att man har skaffat sig ett ökat kunnande, dels genom att man i flertalet åkeriföretag med hjälp av ett mycket konsekvent miljötänkande, en höjd produktivitet och en miljöcertifiering har skaffat sig de vapen som borde bidra till ökad lönsamhet. Men så har tyvärr inte varit fallet. En allt hårdare konkurrens från utländska åkare, framför allt från EU-länder men också från de gamla öststaterna, gör att de inhemska företagens marginaler krymper avsevärt.

Tvärtemot vad vi önskar försvinner nu svenska arbetsplatser till utländska företag, och det rimmar dåligt med den politik som regeringen för på andra områden. Det gäller att behålla arbetskraften och i stället utveckla nya arbetsplatser.

Det fria cabotaget som gäller från halvårsskiftet visar att allt större del av godsmängden till, från och inom Sverige transporteras på utlandsregistrerade fordon. Som exempel kan jag nämna att Hollandsregistrerade transporter sedan 1995 har ökat elva gånger, dvs. med 1 100 % – en fullständigt fantastisk utveckling, som verkligen borde ge regeringen kraft nog att handla snabbt.

Om de utländska åkarna hade vunnit sina framgångar med en högre kompetens genom att de t.ex. hade visat upp en bättre miljöanpassning, eller i övrigt på sunda konkurrensvillkor vore problemet lika stort i hela tal räknat, men det vore svårare att politiskt påverka situationen. Men det är det omvända som gäller. De konkurrerande EU-ländernas fordonsflottor opererar på den svenska marknaden med kostnadsfördelar som varierar mellan 18 och 22 %. När det gäller öststatsländerna är kostnadsmarginalerna ännu större.

Fru talman! Man kan inte förvänta sig att en näringsgren skall kunna leva och utvecklas i den här miljön. Därför förtydligar jag min fråga: När konkret tänker regeringen vidta åtgärder som verkligen förändrar situationen och ger den svenska åkerinäringen en rejäl chans att på likvärdiga villkor konkurrera med utländska företag?

Anf. 26 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag vill först betona att arbetet med Småföretagsdelegationens alla förslag är väldigt viktigt. Det måste få spela en central roll i hur näringspolitiken framöver kommer att bedrivas. Vi arbetar mycket skyndsamt med detta inom Regeringskansliet, och vi kommer i möjligaste mån löpande att ta fram och realisera förslag som delegationen har lämnat.

Jag vill bara betona den del av mitt svar som handlade om uppdraget till SIKa, Statens institut för kommunikationsanalys. I detta ligger ett

Prot. 1998/99:24
27 november

*Svar på
interpellationer*

behov som jag vill understryka, och som jag tror att också Lars Björkman känner, av att man verkligen mycket noga skall ta fram hur konkurrenssituationen och kostnadsstrukturen ser ut. Detta gör vi i mycket nära samarbete med åkerinäringen. Sedan får vi återkomma till vad vi här i denna kammare mera konkret kan göra.

Anf. 27 LARS BJÖRKMAN (m):

Fru talman! Jag noterar det positiva anslaget från statsrådet. Det återspeglas även i svaret som tidigare har refererats. Men kanske har vi lite olika syn på skyndsamhet och på vilka åtgärder som i tid kan sättas in.

Situationen i dag är i högsta grad oroväckande. På samma sätt som sker i rederinäringen finns det svenska åkeriföretag som på grund av den rådande situationen inte bara är beredda att verkställa utan redan har verkställt utflaggning av delar av sin fordonsflotta. Beredskapen för att fortsätta den linjen är tyvärr väldigt hög. Åtgärder, eller i varje fall tecknen på åtgärder, för att kunna vända denna trend måste komma mycket snabbt. De måste också genomföras och ha en konstruktion av den karaktären att lösningarna inte är tillfälliga i likhet med rederistödet, som innebär att man med kontantmedel löser en akutsituation. Det är i och för sig en åtgärd som på kort tid får genomslag, men långsiktigt kan ingen näringsgren leva i en sådan miljö med årsvis planering och med ett förhållande på regeringens goda vilja i budget efter budget. Först när budgetförslaget är antaget av denna kammare kan man se vilka åtgärder som kan vidtas till följd av de fattade besluten.

Fru talman! Långsiktigheten är a och o i all näringslivsverksamhet för att man skall kunna planera och bereda de redan sysselsatta i företaget en tryggad verksamhet, för att man skall kunna utveckla verksamheten och inte bara se till att befintliga fordon behålls i drift. Långsiktighet är nödvändigt också för att man skall kunna utveckla verksamheten och återta initiativet baserat på sunda förtecken och med ett regelverk som i första hand ger konkurrensneutralitet. Först då kan vi ha en förhoppning om att denna viktiga näringsgren skall kunna trivas och utvecklas.

Fru talman! I de diskussioner som har förts mellan branschen och åkerinäringen har man tagit upp förslag till konkreta åtgärder. Jag tror att statsrådet är väl bevandrad i den korrespondensen och skulle kunna ge ett svar på frågan om regeringen i dag kan ge en fingervisning till näringen om att man är beredd att i någon del ställa upp på de förslag till lösningar som faktiskt ligger på bordet.

Jag vill betona att det inte bara är Åkeriförbundet och Biltrafikens Arbetsgivareförbund som agerar i det här fallet, utan även Transportarbetareförbundet på LO-sidan har skrivit under motsvarande dokument och t.o.m. samma dokument i något fall. Man har krävt åtgärder för att kunna ge sina medlemmar en fortsatt tryggad verksamhet i den bransch som inte bara är viktig för sysselsättningen utan som framför allt – som jag tidigare sade – fungerar som blodomloppet i svenskt näringsliv. Blodomloppet måste hållas intakt och kunna pulsera med normal takt för att näringslivet skall må bra.

Anf. 28 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Mycket kort: Det är inte speciellt relevant att göra jämförelser med rederinäringen, vilket jag tror att Lars Björkman är medveten

om. Kommissionen förbjuder ju statsstöd till alla näringar utom just sjöfartsnäringen. Så vi skall inte göra en sådan jämförelse.

Jag vill också understryka några saker som interpellanten uttryckte. Vi har också fått siffror som tyder på att holländska bilars cabotage kraftigt har ökat. Det är just för att få ett ordentligt underlag om hur marknaden har påverkats under den senaste tiden som uppdraget till SIKÄ är första ledet för att vi skall kunna ta fram det som givetvis måste uppfattas som långsiktiga, hållbara och trovärdiga, men också konkurrensneutrala lösningar för den här branschen.

Jag återkommer alltså i dessa frågor när vi har kommit längre.

Anf. 29 LARS BJÖRKMAN (m):

Fru talman! Oavsett om jämförelsen med rederinäringen är relevant eller inte, måste vi ändå konstatera att effekterna blir desamma. Jag kan medge att jag delar uppfattningen att jämförelsen saknar relevans i ett avseende, nämligen att de regelverk som den svenska åkerinäringen lever under och de negativa sidor som vi märker av dessa är inhemskt konstruerade till skillnad delvis från rederinäringens problem. Det är ju det som borde vara nyckeln till lösningen och som statsrådet snabbt borde sätta sig in för att visa god vilja att vidta åtgärder.

Vi har i Sverige dessbättre ett miljötänkande som både är positivt och har stor genomslagskraft. Jag nämnde tidigare att den största delen av den svenska bilflottan är miljöcertifierad och använder till nästan hundra procent miljöklass 1. Tidsmässigt innebär detta egentligen inte någon skillnad gentemot utländska åkare. Men genom beskattningsreglerna i utlandet är det fortfarande väldigt lönsamt för utländska åkare att med oerhört stora tankutrymmen ta sig in i Sverige. De kan under veckolånga transporter operera i Sverige utan att en enda gång behöva tanka i Sverige med den svenska diesel som står till buds.

Genom att exempelvis ytterligare sänka skatten på miljöklass 1 skulle vi kunna göra det intressant för utländska åkerier att fylla sina tankar med en kvalitetsmässigt bättre dieselolja än den de har med sig in i landet. Vi skulle öka skatteintäkterna genom att tankningen skedde i Sverige. Framför allt, fru talman, skulle vi medverka till att dessa bilar åtminstone miljömässigt konkurrerade på likvärdiga villkor i stället för att smutsigast möjligt förorena svensk miljö.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 1998/99:18 om en samlad familje- och boendepolitik

Anf. 30 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Ulla-Britt Hagström har frågat statsminister Göran Persson vilka åtgärder regeringen avser vidta för att få till stånd en samlad familje- och bostadspolitik. Frågan är ställd mot bakgrund av att familje- och bostadsfrågorna i den nya regeringen handläggs inom flera olika departement. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall besvara interpellationen.

Prot. 1998/99:24
27 november

*Svar på
interpellationer*

Ulla-Britt Hagström framhåller inledningsvis att de politiska strömningar som under senare år påverkat utformningen av familjepolitiken och bostadspolitiken har tonat ned familjens och den lilla gemenskapens betydelse.

Målet för den socialdemokratiska familjepolitiken är att barnets behov och rättigheter skall sättas i främsta rummet. Det handlar om att utjämna skillnader mellan familjer med barn och familjer utan barn. Vi vill också stödja föräldrarnas möjligheter att kombinera föräldraskap med förvärvsarbete eller studier. Det generella barnbidraget och den internationellt unika föräldraförsäkringen är viktiga metoder för att uppnå dessa mål. Såväl familjepolitiken som bostadspolitiken är integrerade delar av den allmänna ekonomiska politiken.

Vi har under den senaste regeringsperioden tvingats genomföra en svår budgetsanering, som inneburit begränsningar i barnbidragen, pensionerna, sjukförsäkringen och bostadsbidragen. Det har varit smärtsamt, men nödvändigt för att värna välfärden.

Den viktigaste förutsättningen för en god välfärd är statsfinanser i balans. Regeringens arbete för att sanera statens finanser har varit framgångsrikt. En stabil grund har lagts för ekonomisk tillväxt de närmaste åren och därmed ökade förutsättningar för en bra familjepolitik.

Nivåerna i barnbidraget och föräldraförsäkringen har redan återställts till den nivå som gällde innan saneringen av statens finanser påbörjades. Statsbidragen till kommuner och landsting har ökats kraftigt för att förbättra kvaliteten i skolan, vården och omsorgen. Förstärkningar av det ekonomiska familjestödet planeras genom ytterligare höjningar av barnbidrag och flerbarnstillägg och, inte minst, genom att förverkliga radikalt sänkta avgifter inom barnomsorgen.

Vi skall nu, utifrån dessa mer gynnsamma förutsättningar, arbeta vidare för att skapa goda uppväxtvillkor för barn och unga. Framgång i detta arbete beror enligt min uppfattning på flera olika faktorer.

Av störst betydelse är att så många som möjligt har ett arbete. Detta ger i sin tur utrymme för ökade insatser inom framför allt skolan, vården och omsorgen, dvs. områden som i hög grad berör barn, ungdomar och deras familjer.

När det gäller bostadspolitiken är statens viktigaste generella insats att bidra till en låg och stabil räntenivå. Detta är av avgörande betydelse för hushållens boendekostnader. Bostadsbidragens dubbla konstruktion med en del som beror av antalet barn och en del som beror på bostadskostnaden är en del av det familje- och bostadspolitiska stödet.

Såväl familjefrågorna som bostadsfrågorna är utan tvekan angelägna politiska frågor. Inom regeringen delas ansvaret för dessa frågor av flera statsråd. En minister är ansvarig för plan- och byggfrågor, en minister är ansvarig för bostadsfinansieringen och ansvaret för bostadssociala frågor och för bostadsbidragen ligger på Socialdepartementet. Jag har också ansvar för familjepolitiken. När det gäller ansvaret för de bostadspolitiska frågorna kan jag citera det som statsministern sade i en frågestund här i kammaren i höstas: "Jag tror att detta är en bättre ordning än att peka ut ett statsråd som skall tala på andra statsråds vägnar. Vi ser till att frågorna lever upp till vårt motto att bostadspolitiken inte skall vara en handelsvara utan en social rättighet."

Det är naturligtvis så att både den familjepolitik och den bostadspolitik som bedrivs är regeringens samlade politik på områdena. Detta gäller oavsett vilka ministrar som är inblandade. I Regeringskansliet finns ett utbyggt och väl fungerande samarbete för beredning av ärenden. Statsministern, med hjälp av Statsrådsberedningen, samordnar politiken i dess helhet, och Finansdepartementet har det övergripande ansvaret för ekonomiska frågor. Beslut i lagstiftnings- och budgetfrågor fattar regeringen i sin helhet. Detta innebär att ministerindelningen inte riktigt har den betydelse som antyds i interpellationen.

Jag vill också något kommentera Ulla-Britt Hagströms uttalande om att barnens speciella situation måste uppmärksammas. Jag delar denna uppfattning.

Ett viktigt utvecklingsarbete har nu påbörjats för att barnperspektivet skall genomsyra *all* verksamhet och *allt* beslutsfattande som rör barn.

Regeringen har i sin proposition, som överlämnades till riksdagen i juni i år, beskrivit en strategi för det fortsatta arbetet med att förverkliga och genomföra FN:s barnkonvention om barnets rättigheter i Sverige. I denna strategi ingår bl.a. att barnkonventionen skall vara ett aktivt instrument och genomsyra allt statligt beslutsfattande som berör barn. Barnkonsekvensanalyser skall göras vid statliga beslut som berör barn. Barnperspektivet skall i lämplig omfattning finnas med i utredningsdirektiv. I samhällsplaneringen skall barns och ungdomars inflytande och delaktighet utvecklas. Utmaningen ligger i att ytterligare stärka barnets rättigheter som samhällsmedborgare och brukare. Målet är ett samhälle med vuxna som ser barnet som en samhällsmedborgare med kompetens och kunskap utifrån sina förutsättningar.

Anf. 31 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag vill tacka socialförsäkringsminister Maj-Inger Klingvall för svaret och för engagemanget, trots att hon råkar vara väldigt förkyld just nu. Jag vill särskilt tacka för den tonvikt som lagts på barnen.

Bostadsfrågorna är viktiga och hänger mycket samman med familjefrågorna. Norge har insett detta och tillsatt en familjeminister. Mina rön som ny riksdagsledamot är att en sammanhållen bostadspolitik tycks ha ersatts av kreditpolitik, kommunpolitik och miljöpolitik och till viss del segregationspolitik. Man har t.o.m. accepterat att vissa personer, som psykiskt funktionshindrade kvinnor, kan sakna bostad eller vara helt hemlösa.

Flerbarnsfamiljer har fått det sämre. Vi kan inte nöja oss med att endast 60 % av antalet hushåll med hemmavarande barn kan ge varje barn ett eget rum. Neddragningarna av bostadsbidragen har drabbat barnfamiljerna. De besparingar som gjorts i bostadsbidragen har inneburit ett trendbrott när det gäller stödet till barnfamiljerna. Reglerna för individuella inkomstgränser gör att hushåll där den ena av makarna väljer att vara hemma hos barnen gör en brakförlust. Beräkningsgrunden när det gäller bostadsytan har minskat. Med denna verklighet kan jag inte förstå att statsministern i princip utlovat gratis barnomsorg.

Vi kristdemokrater vill ha den samlade familjeinkomsten till grund för bostadsbidraget. Vi vill höja ytgränserna för oreducerat bidrag med tio kvadratmeter för alla hushållstyper. För att ytterligare förstärka bostadsbidragen vill vi höja det särskilda bidraget med 100 kr per barn.

Det skulle vara minst lika värdefullt för barnfamiljerna att få radikalt sänkta hyror för boendet som att välbeställda familjer får gratis barnomsorg. Flera hushåll har inte märkt den låga räntenivån på hyresavin. De har inte fått lägre hyra. Särskilt svårt har personer som lever på a-kassa. Av en genomsnittlig inkomst går en tredjedel av lönen efter skatt till hyra. Många familjer har fått vara med och betala en konkurs i en bostadsrättsförening.

Det har aldrig sedan statistiken påbörjades byggts så lite lägenheter som i dag – så lite att NCC skulle ha klarat hela nybyggnadsbeståndet. Prognosen från Statistiska centralbyrån är 8 000 lägenheter år 1998. Nybyggnation i attraktiva områden sker för extremt högavlönade människor. Om marknaden går så här hårt fram kommer besittningsskyddet i framtiden att sakna betydelse. Två makar med vanliga lärar- och sjuksköterskejobb och två barn räknas i dag knappast som kreditvärdiga för lån i banker till villaköp.

Fru talman! Vad jag menar med en samlad familje- och boendepolitik är att arbeta med valfrihet. Det handlar om att kunna påverka var och hur man vill bo, om att förstärka hyresgästernas inflytande, om att lönen skall räcka till mera än mat och hyra och om att konsekvensutredningar för barnens bästa skall göras vid nybyggnad.

I dag märks en historielöshet bland människor där de sociala banden har dragits undan och delaktigheten undergrävs. En stor anonymitet har blivit följden i flertalet bostadsområden. Det leder till social utslagning och drogproblem i vissa fall.

Socialförsäkringsministern säger att den familjepolitik och den bostadspolitik som bedrivs är regeringens samlade politik på dessa områden. Då undrar jag: Vilket område bedömer ministern att regeringen har givit särskild tyngd?

Anf. 32 RIGMOR AHLSTEDT (c):

Fru talman! Jag måste faktiskt erkänna att jag inte hörde Maj-Inger Klingvalls svar. Dessutom har jag inte fått det skriftligt heller. Men jag kan ana vad det handlar om. Däremot hörde jag Ulla-Britt Hagström bra. Jag tycker att det är väldigt bra att Ulla-Britt Hagström har väckt den här interpellationen.

Bostaden är ju en social rättighet, och alla människor bor. Det borde alltså diskuteras ännu mer. Det är också väldigt viktigt, tycker jag, att vi har fördelningspolitiskt riktiga beslut när vi skall fördela bostadsbidragen. Vi får ju inte glömma bort att det faktiskt betalas ut 6 miljarder kronor i bostadsbidrag i Sverige. Det är ingen liten summa. Det är också viktigt att de här pengarna kommer till dem som bäst behöver det.

Detta var oerhört viktigt för oss i bostadsutskottet förra mandatperioden. Det är ingen ny fråga. Vi var väldigt eniga i bostadsutskottet. Vi tog också ett enigt utskottsinitiativ som rättade till vissa felaktigheter. Vi krävde även då, och fick gehör för, att just situationen med bostadsbidragen skulle utredas ytterligare. Den skulle följas upp. Vi skulle få ett besked och vi skulle följa allt det här.

Det har nu gått två år, och signaler kommer som visar att det fortfarande finns problem. Dessa anser vi naturligtvis skall rättas till. Jag har i utskottet frågat efter utredningen och resultatet. Jag vill passa på här i

dag att även fråga statsrådet Klingvall om hon har några besked om när denna utredning är klar.

Det som vi i Centerpartiet tycker är väldigt viktigt är naturligtvis att människor i vårt land har rimliga bostadskostnader. Det finns det också en utredning som sitter och tittar på, nämligen Skatteutredningen. Den får inte heller ta för lång tid på sig. För det är ju faktiskt så att en mandatperiod går oerhört fort. Jag tycker, och Centerpartiet anser också, att det är väldigt viktigt att det finns en stabilitet, något som räcker över mandatperioderna.

Jag tycker mig ana att vi har kommit in i en ny era i riksdagen och framför allt i utskottet. Det är naturligt att nya ledamöter inte vet vad vi diskuterade förra mandatperioden. Men det får inte bli så att man raserar allting och svartmålar sådant som det tidigare har fattats beslut om. Samtidigt är det väldigt bra att det kommer in nya ögon som ser på problemet på ett annat sätt.

Nu gäller det att finna en balans så att vi inte får en ryckighet och knäckighet i bostadspolitiken och familjepolitiken. Det måste, tycker vi fortfarande, finnas valfrihet både när det gäller hur människor vill bo och när det gäller hur människor vill ordna sin barnomsorg.

Anf. 33 TALMANNEN:

För säkerhets skull vill jag klargöra att det skriftliga svaret naturligtvis – som alltid – har funnits tillgängligt fr.o.m. en stund innan detta plenum inleddes.

Anf. 34 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Jag beklagar min dåliga röst. Jag skall ändå försöka klara av den här debatten.

Det jag tycker är viktigast att understryka när det gäller regeringens politik på det här området är inriktningen på en samlad barnpolitik. Detta tycker jag fick sitt tydligaste uttryck i regeringsförklaringen, i den mening där det står: ”Barnkonventionen skall efterlevas och alla relevanta politiska beslut skall analyseras utifrån hur de påverkar barnens situation.”

Den meningen säger i sin enkelhet, men också i sin tydlighet, att det här är inriktningen i regeringens politik. Alla relevanta politiska beslut skall granskas ur ett barnperspektiv. Detta skall också genomsyra det arbete som regeringen bedriver på alla områden som berör barn. Jag vill vara väldigt tydligt med att understryka att det här är en mycket viktig utgångspunkt.

Ser vi sedan till de åtgärder som regeringen har vidtagit under den senaste tiden, efter att vi har lyckats få balans i statens ekonomi, så handlar det ju i väldigt hög grad om att genomföra förbättringar för barnfamiljerna. Det gäller både ekonomiskt och i fråga om den service som barnfamiljerna efterfrågar. Då tänker jag på de extra pengarna till kommunerna; till skolan och barnomsorgen. Det är oerhört viktiga delar. Jag tänker naturligtvis också på barnstrategin, den proposition som vi har lämnat till riksdagen som också gäller inriktningen av det fortsatta arbetet på flera centrala områden som berör barn.

Låt mig också säga något om den konkreta frågan om bostadsbidragen. Vi genomförde ju en stor förändring 1997. Fördelningspolitiskt kan

Prot. 1998/99:24
27 november

*Svar på
interpellationer*

vi ändå se att 65 % av bidragshushållen – och det är framför allt de ensamstående med låga inkomster – över huvud taget inte berördes av den här förändringen. Det är ju ett viktigt resultat.

Riksförsäkringsverket håller på att utvärdera de här förändringarna. Utvärderingen kommer den 1 september nästa år. Den utvärderingen skall naturligtvis ligga till grund för regeringens egen analys och regeringens eget ställningstagande när det gäller vad den här reformen har fått för effekter. Det får vara ett konkret svar också på Rigmor Ahlstedts fråga.

Anf. 35 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag tycker att svaret är positivt i den meningen att det framhåller barnens situation. Jag tycker också att det är positivt att 65 % inte berördes av förändringen av bostadsbidragen, för där måste vi givetvis satsa.

Men jag tycker att ni socialdemokrater missar valfriheten. Trygghet och valfrihet i boendet är viktigt i Kristdemokraternas familjepolitik. Familjer som har frihet att välja den boendeform som passar dem bäst skapar också bäst den boendemiljö som främjar en harmonisk uppväxt för barn och ungdomar.

I svaret framhåller statsrådet Maj-Inger Klingvall såväl familjepolitiken som bostadspolitikerna som integrerade delar av den allmänna ekonomiska politiken. Det är bl.a. detta jag reagerar mot. Familje- och boendefrågor diskuteras inte som högprioriterade valfrihetsområden utan som integrerade delar i en allmän politik. Möjligheten till valfrihet för det svenska folket riskerar i dag att försvinna i diskussioner om ett allmänt, generellt välfärdsbegrepp.

Föräldrar behöver mer tid för barnen. Äldre behöver få känna värdighet och att de betraktas med och respekt. Den enskildes rörelseutrymme måste tillgodoses. Vi kan inte tillåta oss att bli brickor i ett generellt välfärdssystem.

Det gamla uttrycket ”mitt hem är min borg” säger väldigt mycket. Med tanke på alla ekonomiskt utsträffade personer blir det nya uttrycket för många i dag ”mitt hem är min sorg”. Det är detta jag reagerar emot.

Familj, boende och konsumtion är nära förknippade områden. Jag tycker att regeringen kunde se på hur man i arbetar i Norge. Där har man en familjeminister som bevakar familjens intressen, och där kan också barnen föra sin talan.

När jag skrev den här interpellationen reagerade jag också emot att statsminister Göran Persson över huvud taget inte nämnde familjen i sin regeringsförklaring. Jag är orolig för att han vill splittra upp grundförutsättningarna för familjen.

Sverige har Europas högsta boendekostnader. Familjer måste ha höga inkomster för att över huvud taget få möjlighet att skaffa villa. Statsministern vill också beskatta villorna hårdare än andra boendeformer. Många bostadsrättsföreningar går i konkurs eller måste rekonstrueras, och flera kommunala bostadsbolag har det ekonomiskt svårt.

Jag tänker också på ungdomarnas situation. Vi har fått en puckel av s.k. mambor, ungdomar som av ekonomiska skäl inte har kunnat flytta hemifrån eller – än värre – av ekonomiska skäl måst återvända hem. Vi behöver stimulera ett ökat bosparande. Inte minst på bostadsområdet

bidrar eget sparande till stabilitet såväl för samhället som för ungdomars möjligheter att skaffa egen bostad.

Socialförsäkringsministern citerar statsminister Göran Persson, som i svar på en fråga har uttalat att bostadspolitiken skall vara en social rättighet. Men det är den ju inte för alla. Jag tycker att det är ovärdigt att i ett välfärdsland acceptera att en stor grupp människor är bostadslösa, varav ett stort antal också är hemlösa. Uteliggare börjar bli en allt vanligare syn även utanför storstäderna.

Därför vill jag också fråga: Vad avser ministern att göra åt boendekostnaderna? Vem är den egentliga bostadsministern? Är det ministern med ansvar för plan- och byggområdet? Är det ministern med ansvar för bostadsfinansiering? Eller är det ministern med ansvar för bostadssociala frågor?

Anf. 36 RIGMOR AHLSTEDT (c):

Fru talman! Jag hakar på där Ulla-Britt slutade, nämligen vem som håller i alla de här frågorna. Många av oss har efterlyst *en* minister som greppar helheten men som naturligtvis samarbetar med de andra ministrarna. Det har nästan blivit så att vi i vårt utskott ironiskt frågar oss: Vilken minister skall vi nu gå och fråga om detta? Så blir det i fråga efter fråga. Det får inte vara så.

Boendefrågorna är oerhört viktiga. De är så viktiga att vi faktiskt kräver att man tillsätter en bostadsminister som handlägger dem – just för att få den här valfriheten, just för att titta på neutraliteten.

Sedan är det glädjande att höra att också kd nu tycker att det är angeläget att ungdomar skall ha möjlighet att få egen bostad. Så lät det dessvärre inte under förra mandatperioden. Då gick man från Kristdemokraternas sida emot Centerpartiet och andra som ville ha ett bidrag just för att ungdomar skall kunna flytta hemifrån.

Om kärnfamiljen må vi tycka hur bra som helst, men samhället är föränderligt. I dag är inte kärnfamiljen mamma, pappa och två barn, helst en pojke och en flicka. I dag består familjen av många olika bitar. Man får nog säga att det även där finns en valfrihet. Men det som är viktigt är att vi får ett boende i Sverige till rimliga kostnader och där människor mår bra.

Anf. 37 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Det är naturligtvis regeringen som är ansvarig även för bostadspolitiken. Den beredningsordning som vi har i Regeringskansliet garanterar att vi kan presentera en samlad bostadspolitik från regeringens sida.

Jag vill också peka på det som Ulla-Britt Hagström tog upp om situationen för de bostadslösa. Detta är också en fråga som har ansetts så viktig att den har lyfts in i regeringsförklaringen.

Jag går så över till resonemanget om hur vi uppnår rimliga bostadskostnader och hur vi skall se på bostads- och familjepolitiken i ett sammanhang. Självklart är detta en integrerad del i politiken. Våra möjligheter att bedriva en bra familje- och bostadspolitik är ju beroende av hur det ser ut med sysselsättning och arbetslöshet och hur vi klarar av att föra en bra ekonomisk politik. Det är det som ger oss förutsättningarna.

Prot. 1998/99:24
27 november

*Svar på
interpellationer*

Det är också detta som har lett till att vi i dag har en betydligt lägre räntekostnad än för några år sedan. För en familj med ett villalån på en halv miljon betyder det faktiskt i dag en lägre boendekostnad med ungefär 1 400 kr/månad. Det innebär att den ekonomiska politiken, dess verkningsgrad och dess påverkan på räntan, har en större effekt än vad bostadsbidraget har. Den har helt enkelt gett mer pengar åt de barnfamiljer med villor och villalån som har haft möjlighet att sätta om sina lån.

Sedan reagerar jag mot Ulla-Britt Hagströms uttryck att vi har blivit brickor i det generella välfärdssystemet. Den generella välfärdspolitiken har faktiskt gett oss en mycket stor frihet att välja den livsform man vill. Den friheten har blivit mycket större. Den har också gett oss en situation där de allra flesta barn i vårt land faktiskt lever under goda förhållanden.

Effekterna av den generella välfärdspolitiken för att skapa goda levnadsförhållanden är alltså oerhört positiva. När vi nu har fått ekonomiska möjligheter att göra förbättringar har vi också gjort just satsningar på den generella välfärden. Därav kommer också de förslag om att gå vidare och höja barnbidragen som nu föreligger, men också regeringens förslag om att sänka kostnaderna för barnomsorgen för barnfamiljerna. Detta är tänkt att skapa möjligheter för kvinnor att gå upp i arbetstid och förbättra familjens ekonomi. Framför allt skall det dock skapa möjligheter för barnen att få tillgång till en bra och utvecklande barnomsorg.

Anf. 38 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet Maj-Inger Klingvall för att ni arbetar för låga räntekostnader. Givetvis har det stor betydelse för boendet. Här kan vi också gå vidare, för boendet får inte bli en skattemaskin för staten. Sverige har fortfarande bland de högsta kostnaderna i världen för boendet. Inte heller finns det full valfrihet mellan olika boendeformer som hyresrätt, bostadsrätt och äganderätt. Det finns också mycket att göra i fråga om hyresgästernas möjlighet att påverka hyressättningen genom att själva gå in och delta i underhåll, deras möjlighet att påverka lägenhetsstandard och att äga sin lägenhet. Där har vi mycket kvar, och det är därför vi vill ha en familje- och bostadsminister.

Jag vill också säga något om den generella välfärden. Visst är den bra. Visst har det hänt väldigt mycket. Visst garanterar barnkonventionen väldigt mycket för våra barn i Sverige. Men vad jag menar är att socialdemokraterna inte riktigt har vågat släppa loss kreativiteten så att arbetsmarknaden har fått komma i gång. I stället har vi stirrat oss blinda på en generell och lika välfärd för alla. Vi har inte gett familjerna möjlighet att välja att få mer tid för barnen, inte gett de äldre valmöjligheter osv.

Till Rigmor Ahlstedt vill jag säga att vi alltid har värnat ungdomar. Nu är jag ny i riksdagen och har bara läst vårpropositionen noga. Där ställde vi upp på bidrag för ungdom i samma utsträckning som regeringen. Vi har också gjort det i samband med den här propositionen. Dessutom har vi verkat för studentbostäder och där tillfört extra resurser.

Anf. 39 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Det som jag känner oerhört starkt för är den generella välfärdspolitiken som vi har bedrivit i vårt land. Den har gett barnfamiljerna just den valfrihet som Ulla-Britt Hagström efterfrågade. Vi har en flexibel föräldraförsäkring som ger stora möjligheter för föräldrarna att

välja hur de vill ta ut den, hur de vill fördela sin tid mellan att vara hemma och att förvärvsarbeta. Det är en mycket viktig del. En utbyggd barnomsorg är en annan viktig del för att skapa just denna möjlighet för föräldrarna att hitta den egna kombinationen av förvärvsarbete och tid hemma med sina barn. Detta är något som det också finns en stark uppslutning kring i det svenska samhället. Vi kan vara mycket glada och stolta över att den svenska modellen också är en förebild för många andra länder.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1998/99:24
27 november

*Svar på
interpellationer*

8 § Svar på interpellation 1998/99:32 om Rikskvinnocentrum i Uppsala

Anf. 40 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Barbro Westerholm har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att garantera en varaktig finansiering av den forskning, utbildning och information som bedrivs vid Rikskvinnocentrum i Uppsala.

Rikskvinnocentrum för våldsutsatta kvinnor, inrättades 1994 på förslag av Kvinnovåldskommissionen och har Landstinget i Uppsala som huvudman. Regeringen har bidragit ekonomiskt till uppbyggnaden av verksamheten, som är tänkt att kunna stå modell för liknande verksamhet som kan komma att startas upp i andra delar av landet. I Rikskvinnocentrums uppgifter ingår förutom att ta hand om patienter även att genomföra utbildning, sprida information och bedriva forskning om bl.a. effekterna av våld mot kvinnor.

Vid Rikskvinnocentrum pågår forskning och dokumentation om främst behandlingsmetoder och andra frågor i samband med centrumets verksamhet. Rikskvinnocentrum samarbetar med Uppsala universitet, bl.a. i ett forskningsprojekt om våld mot kvinnor med invandrabakgrund. För närvarande genomförs i centrumets regi ett forskningsprojekt om förekomsten av misshandel under graviditet. Rikskvinnocentrum har även initierat ett nordiskt forskarnätverk.

Avsikten med regeringens engagemang i uppbyggnaden av Rikskvinnocentrum har varit att delta i ett inledande skede och att landstinget skulle stå för kontinuiteten och den fortsatta verksamheten. Landstinget har ett självklart ansvar för att ta hand om patienter, utveckla metoder och bedriva utbildning och information om verksamheten. Omhändertagande av misshandlade kvinnor utgör därvidlag inget undantag. Genom en ändring av hälso- och sjukvårdslagen år 1996 har landstingen numera också ett ansvar för att forskning bedrivs inom deras område. Ansvaret avser planering och genomförande av kliniskt forskningsarbete på hälso- och sjukvårdens område samt folkhälsovetenskapligt forskningsarbete. Det framgår också av lagen att landstingen i dessa frågor skall samverka med varandra samt med berörda universitet och högskolor.

Det förekommer naturligtvis redan att landstingen samarbetar kring verksamhet av rikstäckande karaktär och då betalar varandra för utförda tjänster. Flera landsting lär också vara i färd med att bygga upp en egen

verksamhet efter Uppsalamodellen. Vårdalstiftelsen har tillkommit som en möjlig källa till finansiering av denna typ av forskning.

Under året har landstinget i Uppsala begärt att få uppta förhandlingar med regeringen om finansieringen av Rikskvinnocentrum. Regeringen överväger möjligheten att ytterligare en gång ge ett engångsbidrag för att lösa Rikskvinnocentrums akuta ekonomiska problem. Frågan bereds för närvarande inom Socialdepartementet. Regeringen förutsätter emellertid att Rikskvinnocentrums behov av resurser i fortsättningen löses inom ramen för de ordinarie medel som finns tillgängliga för denna typ av verksamhet.

Anf. 41 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Först vill jag tacka för svaret, men jag är besviken över att utbildningsministern ser detta enbart som en landstingsfråga. Om det hade varit det hade jag ställt denna interpellation till socialministern. Men detta är en riksangelägenhet där forskning med akademisk förankring samt utbildning, information och kunskapsspridning i vida kretsar till många myndigheter och yrkesgrupper är centrala uppgifter. Låt vara att en viktig utgångspunkt är de kvinnor som söker sig till Rikskvinnocentrum eller ringer till jourtelefonen.

Våld och andra övergrepp mot kvinnor är frågor som har kommit att aktualiseras alltmer under senare år. Detta är ju ett område som länge har varit eftersatt och som spänner över ett brett område och som måste attackeras på bred front.

Riksdagens kvinnor har på olika sätt verkat för att detta område skulle prioriteras. Jag vill påstå att detta inte har varit en partiskiljande fråga utan att vi har arbetat tvärpolitiskt. Det har i stället varit en glömd, gömd och nästan tabubelagd fråga som nu äntligen kommit fram i ljuset.

Därför var det ett genombrott när Rikskvinnocentrum inrättades 1994 som ett gemensamt åtagande mellan regeringen och landstinget i Uppsala län. Bakom detta låg, som utbildningsministern sade, Kvinnovåldskommissionens förslag från 1994 om ett nationellt resurs- och kompetenscentrum. Då såg kommissionen också 1995 när den lade fram sitt slutbetänkande att det var tillfredsställande att detta centrum var under uppbyggnad i Uppsala. Man såg också att detta sedan skulle stå modell för likartade centrubildningar ute i andra landsting.

Utredningen och de remissvar som sedan kom utgjorde grunden till propositionen *Kvinnofrid* som riksdagen antog i våras. Där kunde man läsa:

Det är enligt regeringens mening viktigt att den kunskap och de erfarenheter som vunnits vid Rikskvinnocentrum systematiseras för att kunna bilda modell för liknande insatser hos andra huvudmän. För att ge Rikskvinnocentrum förutsättningar att befästa sin verksamhet och sprida erfarenheter från verksamheten samt för att finansiera vissa rikstäckande uppgifter avser regeringen att lämna ett ekonomiskt bidrag i form av ett engångsbelopp om 3 miljoner kronor under 1998.

Men ett år var ju en alldeles för kort tid. Det är orealistiskt när man bygger upp en sådan verksamhet. Socialdemokraten Tone Tingsgård framhöll också i en motion i våras att det behövdes en långsiktig lösning. Hon tog också upp att Rikskvinnocentrum måste få ett tydligt långsiktigt nationellt uppdrag för de närmast kommande åren för att samla erfaren-

heter, för att bedriva forskning och för att sprida kunskaper till berörda organ och att propositionens ettåriga perspektiv var helt otillfredsställande.

Från Centern och Folkpartiet framfördes yrkanden av likartat slag. Jag tror också att det gjordes från andra partier.

Justitieutskottet skrev sedan hur viktig denna verksamhet är. Man skrev om utbildning av olika personalkategorier där ju inte bara hälso- och sjukvården stod i fokus. Man ansåg också att det var viktigt att detta skulle kunna fortsätta att verka som ett nationellt resurscentrum.

Nu är verksamheten faktiskt hotad, och jag skulle vilja höra mer från utbildningsministern om vad som konkret ligger bakom den här ekonomiska satsningen och om man har några planer på att stödja en långsiktig utveckling.

Anf. 42 RIGMOR AHLSTEDT (c):

Herr talman! Herr minister! Skapa en nollvision mot kvinnovåldet. I världens mest jämställda parlament – och då kan jag vända mig till mina kvinnliga kolleger – borde vi göra en kvinnorevolution och kräva stopp för våldet mot kvinnor – våra medsystrar.

Våldet mot kvinnor har ökat. Under de senaste tio åren har anmälningarna om sexualbrott mot kvinnor ökat med 80 %. Och när riksdagsledamöterna på Uppsalabänken häromveckan samlades på länsstyrelsen hemma i Uppsala för att få aktuell information fokuserades just denna bild. Rikskvinnocentrum, länspolismästaren och landshövdingen var helt eniga och påpekade att det är ett mycket stort problem om Rikskvinnocentrum i fortsättningen inte behandlas just som ett rikskvinnocentrum.

Var femte minut misshandlas en kvinna. Varje vecka dör en kvinna till följd av misshandel. Det är ett absolut måste att kvinnovåldet minskas, och för det krävs att kvinnor får det rättsliga skydd de behöver.

Dessutom krävs ett brett kunnande i de här frågorna. Det behövs forskning. Det har sagts tidigare hur Rikskvinnocentrum bildades. Jag skall inte upprepa det. Det finns nu en specialistenhet inom hälso- och sjukvården som arbetar konkret med kvinnor som utsatts för våld. De arbetar utifrån ett kvinnoperspektiv och ger stöd, råd och hjälp. De ger kurage och mod så att kvinnor också anmäler. Det är en av anledningarna till att anmälningarna har ökat. Kvinnorna har sett betydelsen av det, och de har också fått rättshjälp.

Sett ur riksdagens perspektiv är det stora intresset att detta är ett rikskvinnocentrum, som bedriver forskning inom den medicinska fakulteten och tillsammans med andra universitetsdiscipliner.

Jag är övertygad om att vi alla kan ställa oss bakom en nollvision för kvinnovåld. Menar vi allvar med det är det också naturligt och följdriktigt att vi är med och skapar långsiktiga förutsättningar så att Rikskvinnocentrum kan fortsätta sitt oerhört viktiga arbete.

Landstinget i Uppsala har sagt att man tar ansvar för sin del. De tänker inte svika. Då får riksdagen inte heller svika och dra ned sitt åtagande.

Herr statsrådet Östros, som har ansvar för denna forskning, skall forskningen inom detta angelägna område tvingas att upphöra? Det kan faktiskt bli följden om anslaget från riksdagen upphör. Det får inte ske.

Prot. 1998/99:24
27 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 43 INGRID BURMAN (v):

Herr talman! Liksom Barbro Westerholm är jag inte helt nöjd med det svar som utbildningsministern har lämnat. Det som jag har mest problem med är just att svaret antyder att den verksamhet som bedrivs vid Rikskvinnocentrum skulle vara en landstingsverksamhet.

Om man tittar på det uppdrag som Rikskvinnocentrum har ser man att det är trefaldigt. Ett uppdrag är utbildning och information om verksamheten över landet och internationellt. Detta är hämtat från kvinnofridspropositionen. Jag tycker inte att man i någon annan lagstiftning kan tolka in att landstingen skulle ha uppdraget att sprida sin forskning över landet och internationellt. I vart fall kan vi inte lägga det på ett enskilt landsting. Man var ganska tydlig när man inrättade Rikskvinnocentrum. Därav också att man antog en finansiering för den delen.

Det som faktiskt kan hända nu är att den viktiga forskningen, den viktiga metodutvecklingen och den viktiga samordningen när det gäller att hitta sätt att jobba runt misshandlade kvinnor riskerar att avvecklas. Liksom Barbro Westerholm lever jag med uppfattningen att detta icke är partiskiljande frågor. Det finns en bred politisk enighet runt dem.

Det finns ett problem när det gäller Rikskvinnocentrum som jag ser om jag tittar närmare på det utifrån ett statligt perspektiv. Det är att frågorna spänner över olika departement. Det handlar om Socialdepartementet, det handlar om Justitiedepartementet och det handlar om Utbildningsdepartementet. Personligen tror jag att det är det problemet som har gjort att just finansieringsbiten har hamnat mellan olika stolar. Det tycker jag är olyckligt.

Just nu gäller att få grepp om den akuta situation som råder vid Rikskvinnocentrum. Om inte riksdagen tar sitt ansvar innebär det faktiskt att man säger upp forskare, man avvecklar en verksamhet som jag tror att de flesta partierna i riksdagen vill värna. Det går inte så lätt att bygga upp den igen även om man senare, år 2000 eller år 2001, skulle hitta medel för det. Där tror jag att det är väldigt viktigt att Utbildningsdepartementet och utbildningsministern tar ett ansvar. Helt självklart har forskningsdelen bäring mot Utbildningsdepartementet.

Jag tycker själv att detta är ett prioriterat område. Och jag vet att det är en uppfattning som jag delar med regeringen. Senast var det justitieminister Laila Freivalds som i en intervju i helgen i Aftonbladet redovisade att just Rikskvinnocentrums utveckling av behandlingsmetoder, forskning, kunskapsspridning och dess sätt att sprida kunskap hos poliser, kvinnojourer och landsting var ett medel att möta det ökade kvinnovåldet. Jag tror att Laila Freivalds hade regeringen bakom sig när hon gick ut med den bilden. Detta har manifesterats i kvinnofridspropositionen och i andra propositioner från regeringen.

Men nu gäller det faktiskt att reda upp en akut situation, att hitta en långsiktig finansiering. Forskningsdelen är ett naturligt ansvar för utbildningsministern. Jag hoppas att utbildningsministern har något mer att komma med än det som fanns i det skriftliga svaret.

Anf. 44 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Jag delar naturligtvis det engagemang som interpellanten och de övriga debatttagarna har när det gäller själva det samhällsproblem som vi står inför. Våld mot kvinnor är ett stort samhällsproblem

och måste åtgärdas på många olika sätt och med ett brett engagemang, inte minst från riksdag och regering. Där har vi en gemensam uppfattning inte bara över partigränserna utan i detta fall också över könsgränserna. Självklart.

Nu handlar det om ett projekt där regeringen via Socialdepartementet har deltagit i ett inledande skede och gett ett bidrag som klart och tydligt deklarerats vara en kortsiktig satsning. Därefter skall en långsiktig lösning ske via landstinget och de andra finansiärer som finns inom forskningen kring det här landstingsområdet.

Det är en glömd och tabubelagd fråga. Där delar jag Barbro Westerholms uppfattning. Det finns anledning för alla politiker att vara mycket vaksamma och att också driva de här frågorna på många olika plan.

Barbro Westerholm frågar vad som konkret ligger bakom den ekonomiska satsningen. Det är en fråga som bereds på Socialdepartementet. Barbro Westerholm har valt att interpellera mig som utbildningsminister, men det här är en fråga som hanteras inom Socialdepartementets ram för det projekt som har inletts för ett antal år sedan.

Det är klart att det måste finnas möjligheter till en diskussion med de aktörer som finns på området; landstinget, som har huvudansvaret för verksamheten, universitet, som också har intressen i den forskning som bedrivs. Jag har pekat på Vårdalstiftelsen som en bland andra forskningsfinansiärer, och nu är regeringen/staten också med i diskussionen via det arbete som pågår i Socialdepartementet.

Mer än så kan jag inte säga från Utbildningsdepartementets håll. Vill Barbro Westerholm ha ytterligare konkret information ber jag henne vända sig till socialministern.

Anf. 45 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Vi har just hört att landstinget är berett att ställa upp på de vårdinsatser som behövs. Det tycker jag är en självklarhet. Men nu har här utvecklats en verksamhet som är av riksintresse, den är av internationellt intresse, och skall man utveckla forskningen vidare på det här området behöver man ha en akademisk plattform.

Det är precis som vi hörde nyss att ett problem i sammanhanget kan vara att det är tre departement som så att säga är inblandade, som har intresse och ansvar. Det är Justitie-, Utbildnings- och Socialdepartementen.

Att detta startade på socialdepartementssidan tycker jag inte är så konstigt. Då utgick man från ett vårdbehov. Samtidigt var man mycket tydlig på den punkten att här behövdes forskning. Den forskningen har nu kommit i gång på ett mycket positivt sätt.

Jag vill här bara ta upp lite grann vad som pågår. Man följer kvinnor under sjukhusvård och rättsprocess, inte bara under vård delen. Rättsintygens betydelse för utfallen i domstol undersöks. Hälsoekonomiska studier görs för att belysa samhällets kostnader för vården och de processer som sedan följer när det gäller misshandlade kvinnor.

Utbildningsministern tog upp frågan om misshandel av kvinnor under graviditeten. Det är ett oerhört viktigt område. Kvinnor undersöks med avseende på sockersjuka och högt blodtryck, men internationella studier visar att misshandel under graviditeten är ett större hälsoproblem för gravida kvinnor.

Prot. 1998/99:24
27 november

*Svar på
interpellationer*

En kartläggning av våld mot kvinnor med invandrarbakgrund är ett speciellt projekt. Det sker ett samarbete med internationella forskare.

Om det skall ges forskningsmedel och en status skapas i den akademiska världen behöver man akademiska tjänster. Det är en verklighet som forskare lever i. Jag har haft en lång diskussion med forskarna vid Rikskvinnocentrum, och de anser att om man inte kan få den plattformen är det svårt att få någon att lyssna när man söker anslag för internationella presentationer. Det är därför jag ser det som extra viktigt att engagera sig på Utbildningsdepartementet.

Forskning är inte en ettårig verksamhet. Det behövs en långsiktighet i detta. Om det går att få i gång en diskussion och ett seriöst engagemang mellan Utbildningsdepartementet, Socialdepartementet, Justitiedepartementet, landstinget och Uppsala universitet, går det att komma fram till en lösning. Då går det att rekrytera bra svenska forskare. Jag är övertygad om att det går att få hit internationella forskare som har specialiserat sig på våld riktat mot kvinnor. Det skulle vara ett väldigt lyft för området. Jag vill höra mer från utbildningsministern om tankegångarna.

Anf. 46 RIGMOR AHLSTEDT (c):

Herr talman! Herr minister! I veckan som har gått har Svenska Läkaresällskapet haft sin riksstämma i Göteborg. Där har man visat på en kartläggning av våld mot kvinnor. Den har gjorts tillsammans med husläkare i Uppsala, Gun Heimer och vårdadministratörer vid Rikskvinnocentrum vid Akademiska sjukhuset. Det framgår att kvinnovåldet måste minskas. Det krävs att kvinnor får det rättsliga skydd de behöver. Dessutom krävs det ett brett kunnande i frågorna bland sociala myndigheter, inom polisen och inte minst bland sjukvårdspersonal.

Vi har kunnat läsa i vårt husorgan UNT att det är oroande att undersökningen visar att de flesta läkare och sjuksköterskor anser att de dels har för lite resurser och tid, dels har liten eller ingen kompetens alls. Det är för detta som Rikskvinnocentrum behövs, dvs. skapa kunskap om frågorna. Då hjälper det dessvärre inte med ett engagemang – även om ministern säger att det är bra med ett engagemang. Det behövs faktiskt pengar. Sett ur ett riksperspektiv måste 3 miljoner kronor inte anses vara alltför vidlyftigt. Det borde inte vara svårt att få fram den summan.

Förebyggande arbete är alltid i längden lönsamt. Det handlar om förebyggande arbete mot kvinnovåld och för Rikskvinnocentrum. Vi måste ha en nollvision angående våldet mot kvinnor.

Anf. 47 INGRID BURMAN (v):

Herr talman! Utbildningsministern refererar till att Rikskvinnocentrum var tänkt som en kortsiktig satsning. Jag väljer att tolka det som en första kortsiktig satsning när det gäller att initiera forskning och utveckla verksamheten. Men jag tror att det finns en politisk enighet och en enighet mellan mig och utbildningsministern om att det gäller att få fram den långsiktiga strukturen på verksamheten.

I den långsiktiga strukturen vill jag lyfta fram att det är nödvändigt att hitta former för att säkerställa en forskning som får riksspridning och som även kan dryftas i ett internationellt perspektiv – enligt det uppdrag som Rikskvinnocentrum har. För mig kan detta inte vara landstingsverksamhet. När ett uppdrag läggs på ett centrum att sprida forskningen över

hela riket och internationellt, måste denna del av forskningen finansieras av staten. Det är oerhört viktigt att se den skillnaden.

Landstinget är villigt att ta sitt ansvar, och det gör man på ett bra sätt. Men i fråga om att utveckla forskningen på det här viktiga området, delar jag Barbro Westerholms uppfattning och förslag att det behöver tas ett initiativ. Det initiativet behöver tas över tre departement. Men det hastar! Det finns ingen finansiering från den 1 januari. Skall en viktig verksamhet värnas måste det initiativet tas. Jag hoppas att utbildningsministern kommer att ta det initiativet.

Anf. 48 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Regeringens engagemang var att delta i uppbyggnaden genom att ge ett kortsiktigt bidrag. Men avsikten var att landstinget skulle stå för långsiktigheten och kontinuiteten. Jag tror att riksdagsledamöterna är övertygade om att jag inte tror att kvinnovåld löses med hjälp av kortsiktiga satsningar.

Jag är också övertygad om att forskning kräver långsiktighet. Självklart. Men nu är vi inne på en finansieringsfråga. Ett initiativ har tagits, och en överenskommelse har gjorts. Regeringen har via Socialdepartementet deltagit i ett inledande skede.

Nu är det dags att växla över ansvaret till dem som står för det långsiktiga ansvaret, vilket är landstinget. Landstinget har ett ansvar för att forskning bedrivs inom deras område. Sedan finns det naturligtvis andra aktörer som det måste vara möjligt att resonera med. Landstinget är den förste. Universitetet med medicinska fakulteten är en annan. Det finns andra forskningsfinansiärer. Jag har här visat att staten också är beredd att göra en insats under en kortare period.

Diskussionen måste fortgå, men inte från riksdagens talarstol. Den skall föras i Uppsala med de parter som är involverade.

Anf. 49 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Det var på Bengt Westerbergs tid som frågan togs upp. Jag vet att han inte såg detta som en kortsiktig satsning. Det är något som har kommit in i historieskrivningen när vi har växlat regering. Det är oerhört allvarligt. Landstinget har inte ansvar för den typ av kvalificerad forskning som det här gäller. Jag hade hoppats på lite mer vilja till initiativ.

Nu sitter socialministern i kammaren och lyssnar till debatten. Det är jag glad för. Laila Freivalds hann gå. Vi hade nästan chansen att ha alla tre här på en gång. Jag vill vädja till er båda som sitter här att arbeta för en långsiktigare lösning. Det handlar inte om så stora pengar, men de betyder oerhört mycket för den fortsatta utveckling vi står inför nu. Landstinget uppfyller sin del, nämligen genom att ta hand om de kvinnor som kommer in.

Ett visst forskningsarbete genomförs på sjukhusen i landet på det begränsade material som där finns. Men det blir inte den forskning vi vill se, som syftar till att bättre förebygga våld mot kvinnor och bättre stödja dem både i vården och också i de juridiska processerna. Inte minst skall resultaten förmedlas till all den personal som möter dessa kvinnor. Det finns advokater, domare, åklagare, socialsekreterare, personal på försäkringskassor, arbetsgivare m.fl. som behöver ta del av resultaten. Snälla,

Prot. 1998/99:24
27 november

Svar på
interpellationer

rara, gå hem och ta mer kraftfulla initiativ än vad den senaste repliken lät påskina.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 1998/99:29 om maxtaxa på dagis

Anf. 50 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Sten Andersson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta så att inkomstbetingade avgifter och taxor inom mina ansvarsområden ersätts med enhetstaxor.

Jag vill börja med att göra klart för Sten Andersson att maxtaxa inte är detsamma som moderaternas enhetstaxa. Enhetstaxan innebär i de flesta fall lika hög avgiftsnivå för alla. Maxtaxan innebär däremot att en högsta tillåten nivå fastställs för avgiften. Under denna nivå finns dock möjligheter att differentiera avgiftsnivåerna.

Inom de politikområden som jag ansvarar för förekommer inkomstrelaterade avgifter och taxor inom den kommunala äldre- och handikappomsorgen.

Den rättsliga regleringen av avgifterna inom dessa områden återfinns huvudsakligen i socialtjänstlagen 35 §. Här sägs att avgifterna skall vara skäliga. De får heller inte överstiga kommunens självkostnader. Vidare anges att avgifterna, tillsammans med vårdavgifter för hälso- och sjukvård, inte får uppgå till så stort belopp att den enskilde inte får behålla tillräckliga medel för sina personliga behov, det s.k. förbehållsbeloppet.

Nuvarande lagstiftning på området infördes år 1993 på initiativ av den dåvarande borgerliga regeringen. Syftet var bl.a. att ge kommunerna ökade möjligheter att utforma avgiftssystem med utgångspunkt från olika lokala förutsättningar.

En konsekvens av den nya lagstiftningen är att alltför många kommuner har infört inkomstrelaterade taxor. Denna utveckling har bl.a. lett till ökade skillnader i avgifter mellan hushåll med olika inkomster inom samma kommun.

Men avgiftens nivå för den enskilde omsorgstagaren bestäms inte enbart av vilken typ av taxa som tillämpas. Nuvarande lagstiftning ger kommunerna stor frihet att besluta om bl.a. förbehållsbeloppets innehåll och nivå, vilka inkomster som skall vara avgiftsgrundande samt hur dessa skall beräknas, regler för jämkning osv.

Socialstyrelsen har under flera år följt utvecklingen inom avgiftsområdet. Ett flertal problem har kunnat identifieras som bl.a. har sin grund i tillämpningen av den förändrade lagstiftningen. Socialstyrelsen har t.ex. kunnat påvisa att enskilda personer och hushåll i vissa fall har drabbats av mycket kraftiga avgiftshöjningar som inte motsvaras av motsvarande höjning av service- eller omsorgsnivån. Det gäller bl.a. omsorgstagare inom det särskilda boendet.

För att stärka skyddet för personer i hushåll där en person flyttar till ett särskilt boende samtidigt som maken, maken eller sambon bor kvar i den tidigare gemensamma bostaden har riksdagen på regeringens initiativ beslutat införa en bestämmelse i socialtjänstlagen som tydliggör kommu-

nernas skyldighet att vid behov jämka avgifterna för omsorgstagaren i det särskilda boendet. Bestämmelsen införs vid årsskiftet.

Frågan om hur man skall kunna åstadkomma rimliga och rättvisa taxor och avgifter inom äldre- och handikappområdet är tekniskt och juridiskt mycket komplicerad. Mot denna bakgrund har regeringen för drygt ett år sedan tillsatt en expertkommitté med uppdrag att bl.a. utreda vissa avgiftsfrågor inom det särskilda boendet. En av de många frågor som kommittén kommer att undersöka närmare är konstruktionen av olika taxor, där inkomstrelaterade taxor finns med i bilden. Kommittén skall enligt direktiven lämna sitt slutbetänkande i december månad.

Anf. 51 STEN ANDERSSON (m):

Herr talman! Socialministern säger så mycket i medierna att man inte alltid vet vad som är förankrat och vad som är oförankrat. Ibland håller andra statsråd med, och ibland dementerar de bestämt hans uppgifter. Det är lite svårt för den som inte är s.k. insider att alltid hålla reda på vad som är rätt och vad som är fel.

Jag skall ta bara ett exempel, och det är statsrådets önskan om att förbjuda privata sjukhus. Det är faktiskt lagligt i dag. Om landsting vill sälja ut de offentliga sjukhusen till privata ägare är detta helt enligt lagen. Jag skulle vilja fråga statsrådet: Kommer statsrådet att föreslå en lagändring på det här området? Det handlar nämligen inte om vem som äger ett sjukhus eller äldreomsorgen, utan det handlar om kontrollen. Det är det som är det viktiga. Ägandet är oviktigt.

Sedan vill jag principiellt säga att jag accepterar och strider för att man skall betala skatt efter bärkraft. Däremot skall avgifterna vara lika för alla. Man skall inte beskattas en gång till.

Vad det i grunden handlar om nu är maxtaxa på dagis. Det är väl ingen hemlighet att det var en chock för många ledande socialdemokrater när det här förslaget presenterades i valrörelsens elfte timme, eller fem i tolv. Statsrådet har sagt att det var ett lysande förslag. Då frågar jag varför statsrådet, som själv har varit kommunalråd i Malmö, eller hans kolleger alltid har varit motståndare till moderaternas förslag om en enhets-taxa.

Nu svarar statsrådet att det är skillnad på maxtaxa och enhetstaxa. Jag vill påstå att det i praktiken inte är så. Den högsta taxa – jag tror att den var 700 kr – som socialdemokraterna nämnde under valrörelsen måste alltså innefatta den stora majoriteten av dem som i dag har barn på dagis. I praktiken är det alltså ingen skillnad på en enhetstaxa och en maxtaxa.

Jag är tacksam för att statsrådet har insett de orimligheter som har uppstått inom äldreomsorgen. Om jag skall klämma till med något riktigt dramatiskt, är det att äldre människor i praktiken rånas i dag. Jag skulle vilja fråga statsrådet: Kan statsrådet rekommendera en människa att spara för att få en trygg ålderdom? I dag verkar det närmast vara så att de pengar som människor har satt undan på banken och inte gjort något annat trevligt för under sin levnad plockar kommunerna i många fall in i alltför stor omfattning. Även här gäller, tycker jag, att man betalar skatt efter bärkraft men att avgifterna till kommunen och staten för olika tjänster skall vara lika för alla.

Nu skulle jag som avslutning vilja ställa två frågor till statsrådet. För det första: Kommer statsrådet att lägga fram ett förslag om att förbjuda

Prot. 1998/99:24
27 november

Svar på
interpellationer

landstingen att sälja ut sjukhus till andra ägare än det offentliga? För det andra: När kommer statsrådet att presentera ett förslag till maxtaxa på dagis?

Anf. 52 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Tack för det! Om Sten Andersson kritiserar mig för att jag gör uttalanden i den ena eller andra frågan, skall jag kontra med att säga att det inte är lätt att förstå vad Sten Andersson egentligen frågar om. Sten Andersson har ställt en fråga om avgifter i äldreomsorgen, men han konkretiserar det med att det handlar om utförsäljning av privata sjukhus. Det är lättare att föra debatten om vi vet vad vi talar om.

Får jag först säga att av de uttalanden som jag har gjort sedan jag blev socialminister står jag för samtliga. Däremot vill jag bara påpeka för Sten Andersson att han böra vara en smula försiktig när det gäller hur dessa uttalanden återges i tidningsreferaten.

Låt mig börja med enhetstaxan inom äldreomsorgen. Problemet är att om vi skulle införa en enhetstaxa som innebar att alla hade en möjlighet att betala den, måste enhetstaxan i princip vara noll. Så är situationen. Om man inför en taxa för hela landets samtliga kommuner är det alltför många som inte har råd att betala. En taxa som skulle gälla alla skulle i princip vara noll. Det skulle innebära att kommunerna skulle förlora uppskattningsvis 1 miljard i intäkter för denna verksamhet, och det skulle förmodligen ställa mycket stora krav på staten. En enhetstaxa som är socialt rimlig är alltså enligt min bedömning inte möjlig att införa i samtliga kommuner. Emellertid skall hela taxefrågan ses över av den expertkommitté som har tillsatts. Då kommer också de frågor som Sten Andersson nämnde i förbifarten – vilka inkomster som skall räknas när man sätter taxorna, hur man skall bedöma förbehållsbelopp och liknande – att tas upp. Vi får alltså en chans att diskutera det här igen när expertkommittén redovisar sitt betänkande, förhoppningsvis i slutet av året.

Så till den andra frågan, som inte finns med i interpellationen men som jag ändå med talmannens tillstånd skall svara på. Jag har icke för avsikt att förbjuda sjukvårdshuvudmännen att bestämma på vilka grunder man skall bedriva vården, dvs. om man skall ha privat eller offentlig produktion av sjukvård; det är sjukvårdshuvudmännens sak att besluta om detta. Jag har heller aldrig förespeglat någon att vi skulle lägga fram något lagförslag i den frågan.

Däremot har jag fått en fråga om vilken inställning jag själv såsom socialminister har till två diskuterade och planerade utförsäljningar, nämligen den som har diskuterats och planerats i Skåne och som i första hand gäller Ängelholms och Simrishamns sjukhus och den som diskuteras när det gäller S:t Görans sjukhus i Stockholms län.

Trots att jag är för en samverkan mellan den offentliga vården och privata vårdgivare och tycker att det är bra om samhället och samhällets institutioner köper tjänster av privata företag har jag då sagt att det finns en gräns där vi riskerar att principen bakom den offentliga sjukvården går förlorad, nämligen att det är sjukvårdshuvudmännen, landstingen, som skall bestämma kvaliteten, inriktningen och prioriteringarna i sjukvården. Den gränsen går när man säljer ut hela enheter i sjukvården, exempelvis S:t Görans i Stockholm. Då förlorar man handlingsfriheten i framtiden.

Om man säljer ut en hel enhet är risken att man sedan inte kan förfoga över verksamheten och verksamhetens planering. Därför är jag motståndare till sådana privatiseringar. Men det beror inte på att jag skulle vilja förbjuda landstingen att själva fatta beslut. Det har jag aldrig sagt. Det beror på att jag månar om att sjukvårdshuvudmännen, landstingen, skall kunna behålla kontrollen över och ansvaret för svensk sjukvård också i framtiden.

Anf. 53 STEN ANDERSSON (m):

Herr talman! Jag hoppas att jag inte har beskyllt statsrådet för att inte stå för det han har sagt. Det tror jag säkert att han gör, och det skall han väl ha vår respekt för. Men problemet för medborgarna är att de kan ta del av statsrådets uttalanden i olika medier och sedan får höra ibland medhåll, ibland dementier från andra statsråd. Då undrar man vad det egentligen är som gäller.

När det gäller enhetstaxan så måste det ändå rent principiellt vara så att man först betalar sin skatt, och tjänar man mycket pengar betalar man mycket i skatt, ofta faktiskt mer än vad man sedan kommer att få tillbaka. Som jag uppfattar det är det vitsen med vårt nuvarande skattesystem. Då skall man sedan inte också behöva betala högre avgifter för statliga och kommunala tjänster, om man behöver dem.

Det finns de som aldrig kommer att kunna betala så mycket i skatt att det motsvarar det de kommer att konsumera av de kommunala tjänsterna, men det är accepterat inom systemet. Och tjänar man mer, betalar man mer – då betalar man i praktiken för mycket. Det är så jag tolkar innebörden i Sveriges mest missbrukade ord, solidaritet. Man hjälper dem som inte har förmåga. Men det skall ske inom skattesystemet och inte genom avgifterna.

Jag är lite förvånad över att statsrådet säger att han inte kommer att lägga fram något förslag. Jag trodde i min naivitet att ett statsråd som tror på en viss sak skulle driva den frågan i den regering som han eller hon sitter i. Är det, som det tydligen är, statsrådets uppfattning att det är fel att privatisera sjukvårdsinrättningar, varför försöker han då inte agera för den uppfattningen i den regering som han sitter i? Om han inte gör det är det knappast någon mening med att göra sådana uttalanden.

Till sist, herr talman, några ord om det här med handlingsfriheten. Jag tror att det är helt ointressant vem som äger t.ex. ett sjukhus. Det viktigaste är att det offentliga har kontroll över att verksamheten drivs på ett sätt som är vettigt och som man kan försvara. T.ex. i Solna hade man sålt ut äldreården och skyllde sedan på ett privat företag, trots att man visste om att man hade accepterat en offert som låg alldeles för lågt och som i praktiken inte gjorde det möjligt att uppfylla kraven på en god äldreomsorg. Det är där man skall sätta in kraften, inte på vem som skall äga vårdinrättningen. Det är faktiskt ointressant, herr talman och herr statsråd!

Anf. 54 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Jag vet ju att Sten Andersson har varit engagerad i politiken minst lika länge som jag. Jag vet också att Sten Andersson är medveten om att den politiska rollen kan delas upp i två delar. Den ena delen är att delta i den samhälleliga debatten, peka på brister, tala om vad man

själv önskar sig och vad man vill. Den andra är att lägga fram förslag och fatta beslut. Jag tror att det är bra att vi i Sverige har en debatt om socialpolitiken i hela dess vidd, också om vår hälso- och sjukvårdspolitik.

Jag har på en förfrågan tillåtit mig att tala om vad jag tycker om privatisering av sjukvården. Men jag har samtidigt sagt att jag har stor respekt för det system vi har, nämligen att ansvaret för sjukvården ligger hos landstingen och kommunerna, dvs. att det är sjukvårdshuvudmännen som fattar beslut också i denna fråga. Däremot tycker jag att det är min skyldighet – som politiker och som socialminister och ansvarigt statsråd på området – att ange hur jag själv ser på frågan, även om jag inte tänker lägga fram ett förslag för Sveriges riksdag som förhindrar en sådan här utveckling. Skulle man göra det har man nämligen bestämt sig för att flytta över ansvaret från de nuvarande sjukvårdshuvudmännen till staten, och jag har inga sådana avsikter.

När det sedan gäller det som Sten Andersson egentligen har varit ute efter att diskutera, nämligen taxesystemet inom äldreomsorgen, skulle jag vilja upplysa Sten Andersson om att det verkligt stora problemet är att alltför många pensionärer faktiskt, sedan de har betalat för sitt boende, lever på en inkomstnivå som ligger under socialbidragsnormen. Det betyder att vi har alltför många pensionärer som inte lever ett drägligt liv. Men det har inte så mycket att göra med vare sig beskattningen eller taxesystemet utan med vårt pensionssystem och utformningen av bostadsstödet. Där kan vi kanske mötas i en annan diskussion om vad vi skall göra för att förstärka pensionärernas ställning, vilket är en jättestor uppgift.

Anf. 55 STEN ANDERSSON (m):

Herr talman! Jag delar självklart statsrådets uppfattning att det i dag är alltför många pensionärer som lever ett liv som inte är drägligt. Jag tycker t.o.m. att det är genant hur människor ibland blir behandlade. De har kanske haft ett långt och slitsamt yrkesverksamt liv och får på sin ålders höst finna sig i att behandlas som ett besvärligt kolli. Men det har knappast med taxorna för äldreomsorgen att göra. Där gäller – jag säger det nu för fjärde gången – ju att man betalar olika höga skatter men att alla betalar samma avgifter. Det är en korrekt princip, tycker jag, och den är lätt att administrera.

Till sist, herr talman: Visst är det statsrådets skyldighet att säga vad han tycker även om han inte har förankrat det i kretsen av övriga statsråd. Men det förvånar mig ändå att statsrådet här i dag säger att han inte har några planer på att förbjuda landstingen att privatisera sjukhusen. Jag tycker att det är bra att regeringen är så klok. Men om man är ansvarigt statsråd för ett visst område och tycker si eller så i en viss fråga på det området och om man går ut med det och noterar att det får stor medial uppmärksamhet, då är vi kanske många som har för klen fattningsförmåga för att förstå varför man som statsråd inte också lägger fram förslag i den riktningen. Jag må väl då vara förlåten om jag har svårt att förstå varför statsrådet säger: Nej, jag kommer absolut inte, trots att jag har den position jag har, att lägga fram förslag i den riktning som jag har pratat om i medierna.

Anf. 56 Socialminister LARS ENGQVIST (s):
Herr talman! Jag skall hålla mig mycket kort.

En regering fungerar väl så, Sten Andersson, att hela regeringen står bakom de förslag som man lägger fram på riksdagens bord. Alla förslag som skall leda till beslut står regeringen bakom. Men när det gäller att allmänt delta i samhällsdebatten och att peka ut problemområden som man tycker är viktiga att ta fatt i kan det inte i någon regering fungera så, att man har en omröstning om vad var och en skall ha rätt att säga. Vi har dessbättre en öppen diskussion. Men var övertygad om att hela regeringen står bakom när det är dags att komma med förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1998/99:24
27 november

*Svar på
interpellationer*

10 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 26 november

1998/99:63 av *Inger Strömbom* (kd) till statsministern

Förberedelser inför Sveriges ordförandeskap i EU

1998/99:64 av *Magnus Jacobsson* (kd) till näringsministern

Ungdomsarbetslösheten

1998/99:65 av *Kerstin Heinemann* (fp) till socialministern

Bristen på allmänläkare

den 27 november

1998/99:66 av *Ola Karlsson* (m) till försvarsministern

Den svenska försvarsindustrin

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 1 december.

11 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 26 november

1998/99:105 av andre vice talman *Eva Zetterberg* (v) till utrikesministern

Utlämnande av Pinochet till Spanien

1998/99:106 av *Erik Arthur Egervärn* (c) till justitieministern

Tullverkets försämrade service i Jämtland

1998/99:107 av *Tuve Skånberg* (kd) till justitieministern

Skatter och sociala förmåner som missgynnar äktenskapet

1998/99:108 av *Tuve Skånberg* (kd) till näringsministern
Nedläggning av Postens serviceterminal i Hässleholm
1998/99:109 av *Tuve Skånberg* (kd) till socialministern
Tillgången till familjerådgivare
1998/99:110 av *Gudrun Lindvall* (mp) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Jaktutbildning i skolan
1998/99:111 av *Gunnel Wallin* (c) till statsrådet Leif Pagrotsky
Strafftullar hotar BRIO-koncernen
1998/99:112 av *Jeppe Johnsson* (m) till justitieministern
Åklagarväsendet

den 27 november

1998/99:113 av *Barbro Westerholm* (fp) till justitieministern
Utredning om homosexuella och barn
1998/99:114 av *Gudrun Lindvall* (mp) till jordbruksministern
Antibiotika i djurfoder
1998/99:115 av *Ulf Björklund* (kd) till statsministern
De samiska frågornas hantering
1998/99:116 av *Johan Pehrson* (fp) till statsrådet Ulrica Messing
Barn- och ungdomsidrott
1998/99:117 av *Gunnel Wallin* (c) till socialministern
Infektionsrisken på sjukhus
1998/99:118 av *Gunnel Wallin* (c) till näringsministern
Östersjömiljarden
1998/99:119 av *Gunnel Wallin* (c) till justitieministern
Platsbristen inom kriminalvården
1998/99:120 av *Carina Adolfsson* (s) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Föräldrainflytande
1998/99:121 av tredje vice talman *Rose-Marie Frebran* (kd) till utbildningsministern
Örebro Missionsskola
1998/99:122 av *Ingrid Näslund* (kd) till utrikesministern
Wye-avtalet
1998/99:123 av *Carina Moberg* (s) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Haninge Bostäder
1998/99:124 av *Kaj Larsson* (s) till jordbruksministern
Fiske med handredskap från båt

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 1 december.

12 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Prot. 1998/99:24
27 november

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 26 november

1998/99:82 av *Carina Hägg* (s) till utrikesministern
Försvunna kurdiska ungdomar

1998/99:83 av *Carina Hägg* (s) till försvarsministern
Gentekniska vapen

1998/99:93 av *Marianne Andersson* (c) till utrikesministern
Turkiet

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 1 december.

13 § Kammaren åtskildes kl. 11.41.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början t.o.m. 8 § anf. 41 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Meddelande om val.....	1
2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
3 § Svar på interpellation 1998/99:22 om ideologiska brott.....	2
Anf. 1 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	2
Anf. 2 CARINA HÄGG (s).....	3
Anf. 3 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	4
Anf. 4 CARINA HÄGG (s).....	5
Anf. 5 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	5
Anf. 6 CARINA HÄGG (s).....	6
Anf. 7 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	6
4 § Svar på interpellation 1998/99:35 om tingsrätten i Åmål	7
Anf. 8 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	7
Anf. 9 ELVER JONSSON (fp)	8
Anf. 10 GUN HELLSVIK (m).....	9
Anf. 11 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	10
Anf. 12 ELVER JONSSON (fp)	10
Anf. 13 GUN HELLSVIK (m).....	11
Anf. 14 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	12
Anf. 15 ELVER JONSSON (fp)	13
Anf. 16 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	13
5 § Svar på interpellation 1998/99:13 om svensk varvsnäring	14
Anf. 17 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	14
Anf. 18 ANDERS KARLSSON (s)	15
Anf. 19 LARS BÄCKSTRÖM (v).....	16
Anf. 20 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	17
Anf. 21 ANDERS KARLSSON (s)	18
Anf. 22 LARS BÄCKSTRÖM (v).....	18
Anf. 23 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	19
6 § Svar på interpellation 1998/99:27 om åkerinäringen	19
Anf. 24 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	19
Anf. 25 LARS BJÖRKMAN (m).....	20
Anf. 26 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	21
Anf. 27 LARS BJÖRKMAN (m).....	22
Anf. 28 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	22
Anf. 29 LARS BJÖRKMAN (m).....	23
7 § Svar på interpellation 1998/99:18 om en samlad familje- och boendepolitik.....	23
Anf. 30 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	23
Anf. 31 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	25
Anf. 32 RIGMOR AHLSTEDT (c).....	26
Anf. 33 TALMANNEN	27
Anf. 34 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	27
Anf. 35 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	28
Anf. 36 RIGMOR AHLSTEDT (c).....	29
Anf. 37 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	29

Anf. 38	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	30
Anf. 39	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	30
8 §	Svar på interpellation 1998/99:32 om Rikskvinnocentrum	
i Uppsala		31
Anf. 40	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	31
Anf. 41	BARBRO WESTERHOLM (fp)	32
Anf. 42	RIGMOR AHLSTEDT (c)	33
Anf. 43	INGRID BURMAN (v)	34
Anf. 44	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	34
Anf. 45	BARBRO WESTERHOLM (fp)	35
Anf. 46	RIGMOR AHLSTEDT (c)	36
Anf. 47	INGRID BURMAN (v)	36
Anf. 48	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	37
Anf. 49	BARBRO WESTERHOLM (fp)	37
9 §	Svar på interpellation 1998/99:29 om maxtaxa på dagis	38
Anf. 50	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	38
Anf. 51	STEN ANDERSSON (m)	39
Anf. 52	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	40
Anf. 53	STEN ANDERSSON (m)	41
Anf. 54	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	41
Anf. 55	STEN ANDERSSON (m)	42
Anf. 56	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	43
10 §	Anmälan om interpellationer	43
11 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	43
12 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	45
13 §	Kammaren åtskildes kl. 11.41	45

Prot. 1998/99:24
27 november
